

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

ČTENÁŘSTVÍ VE VOLNÉM ČASE

Vedoucí práce: doc. Michal Kaplánek, Th. D.

Autor práce: Bc. Michaela Bečvářová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 2.

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1988 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

21. 3. 2018

.....
Bc. Michaela Bečvářová

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. Michalu Kaplánkovi, Th. D. za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce, podporu, toleranci a lidský přístup.

Obsah

Úvod.....	7
1 Čtenářství v současné době (digitální době).....	9
1.1 Čtenářství a volný čas dětí	11
1.1.1 Pubescentní čtenářství	13
1.2 Faktory ovlivňující dětského čtenáře	15
1.2.1 Rodina.....	15
1.2.2 Škola	16
1.2.3 Knihovny	17
1.2.4 Televize	19
1.2.5 Počítač, chytré telefony	19
1.3 Podpora čtenářství ve volném čase	20
1.3.1 Veletrhy	20
1.3.2 Knihovna jako podpora čtenářství.....	21
1.4 Projekty a akce na podporu čtenářství	22
1.4.1 Celé Česko čte dětem	22
1.4.2 Noc s Andersenem.....	23
1.4.3 Den pro dětskou knihu.....	24
1.4.4 Týden knihoven	24
1.4.5 Březen – měsíc čtenářů.....	25
1.4.6 Kde končí svět	25
1.4.7 Rosteme s knihou	25
1.4.8 Čtení pomáhá.....	26
1.4.9 Listování	27

2 Čtenářské kluby	29
2.1 Hlavní cíle čtenářských klubů:	30
2.2 Tři pilíře školních čtenářských klubů.....	31
2.2.1 První pilíř – Dílna čtení – Čti si přímo v klubu	31
2.2.2 Druhý pilíř – Hovoř o tom, co jsi četl	32
2.2.3 Třetí pilíř – Odejdi domů s knihou	32
2.3 Co čtenářské kluby chtějí děti naučit	33
2.4 Aktivita před četbou, při četbě a po četbě	34
2.5 Podvojný deník jako jedna z používaných metod.....	35
2.6 Kroky k založení čtenářského klubu	35
2.7 Zapojení základních škol do projektu	38
2.8 Centra kolegiální podpory	39
2.9 Dílna čtení	40
2.9.1 Principy dílny čtení.....	40
2.9.2 Průběh dílny čtení.....	40
2.9.3 Dílna pro volné čtení	41
2.9.4 Dílna pro řízenější čtení a její obecná struktura	41
2.9.5 Modelování v dílně čtení	42
2.9.6 Pravidla dílny čtení.....	42
2.10 Čtenářské kluby na ZŠ T. Šobra, na ZŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ Záhoří	43
3 Výzkumy čtenářské gramotnosti a čtenářství	47
3.1 Výzkum PISA 2009	47
3.2 Výzkum PISA 2015	48
3.3 Školní čtenářské kluby a jejich efekt v posilování dětských čtenářských návyků a radostí z četby	49
3.4 Výzkum PIRLS 2016	54
3.5 Výzkum dětského čtenářství v roce 2013	56

3.6 České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017	58
4 Praktická část	64
4.1 Cíl kvantitativního výzkumu	64
4.2 Hypotézy	64
4.3 Metodika výzkumu.....	65
5 Výsledky	67
6 Verifikace hypotéz.....	78
7 Diskuse.....	79
Závěr	81
Seznam použitých zdrojů.....	83
Přílohy.....	89
Abstrakt.....	93
Abstract.....	94

Úvod

Tuto diplomovou práci jsem si vybrala z toho důvodu, že pracuji na základní škole jako vychovatelka školní družiny a jako párová učitelka na 1. stupni a jedním z cílů naší školy je zvyšování čtenářské gramotnosti u dětí. V rámci tohoto cíle u nás na škole probíhají při výuce českého jazyka čtenářské dílny a čtenářské lekce a byl zde založen také čtenářský klub, kam děti docházejí ve svém volném čase. Dalším podnětem pro mou práci byla nabídka od kolegyň, které pracují ve čtenářském klubu a které chtěly zjistit jaký efekt má čtenářský klub na děti po určité době docházky. Svojí prací bych ráda poukázala také na to, že čtenářství je podstatnou součástí našeho života, ale bohužel se mu nevěnuje dostatečná pozornost. Je to ovlivněno zejména dnešní moderní dobou, kdy většina dětí tráví svůj volný čas spíše sledováním televize, surfováním na internetu, hraním her na mobilu, tabletu a počítači, což sama pozoruji jak ve svém zaměstnání, tak i u svých mladších sourozenců, kteří jsou žáky základní školy.

Cílem mé diplomové práce je na základě odborné literatury a praktickým výzkumným šetřením zmapovat současný stav čtenářství ve volném čase u dětí na 2. stupni základních škol. Obecná zjištění si chci ověřit výzkumným šetřením mezi návštěvníky čtenářských klubů tří základních škol (ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ a MŠ Záhoří).

Diplomovou práci jsem rozdělila do dvou částí – na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je rozčleněna do tří hlavních kapitol. V první kapitole své diplomové práce píši o čtenářství v současné době, definuji pojmy čtenářství a volný čas, pubescentní čtenářství, popisuji vlivy, které působí na dětské čtenářství. Dále se v této kapitole zaměřuji na podporu čtenářství ve volném čase. Ve druhé kapitole charakterizuji čtenářské kluby a zmiňuji zde všechny školy v České republice, kde čtenářské kluby fungují. Popisuji zde také čtenářskou dílnu, která se řadí mezi nejdůležitější pilíř klubové práce a která se realizuje i při výuce českého jazyka. V této kapitole také píši o tom, jak čtenářské kluby probíhají na třech základní školách, a to na ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ a MŠ Záhoří. Třetí kapitola pojednává o dosud provedených výzkumech v oblasti čtenářství ve volném čase, ze kterých jsem si následně vyvodila teoretická východiska pro vlastní výzkum.

Do praktické části práce jsem zařadila kvantitativní výzkum, který byl realizován v měsíci únoru 2018 pomocí techniky dotazníku. Výzkum byl prováděn ve

čtenářských klubech na ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ a MŠ Záhoří. Cílem provedeného výzkumu bylo zjistit, jaký vztah měly děti ke čtení před zahájením docházky do čtenářského klubu a jaký vztah ke čtení mají v současné době, po určité době jeho navštěvování. Prostřednictvím průzkumných otázek v dotazníku jsem testovala hypotézy, které jsem si před průzkumem stanovila na základě dosud provedených výzkumů.

1 Čtenářství v současné době (digitální době)

Pojem čtenářství začíná mít smysl až s osvojením čtení a psaní. Zahrnuje především vztah k četbě a zájem o ni. Záměrné a plánované rozvíjení četby je podporováno zejména školami, knihovnami, knižním trhem a v neposlední řadě rodiči. „*Čtenářství vyjadřuje aktivní vztah k četbě a literatuře vůbec. Je vnímáno jako důležitý faktor kultivace a socializace jedince, a proto se dá předpokládat, že jeho úroveň do jisté míry ovlivňuje i celkovou vzdělanost národa.*“¹

Trávníček pojem čtenářství spojuje zejména s dětmi a chápe ho jako cílené rozvíjení četby s pomocí vzdělávacích institucí, jako jsou knihovny, školy, apod. Čtenářství je nutné rozvíjet především u dětí, podporovat je v četbě a snažit se, aby si vytvořily kladný vztah ke knihám.²

Jelikož je čtení základem čtenářské gramotnosti, zařazuje se do vzdělávání hned od první třídy základní školy. Pojem čtení se v souvislosti se čtenářskou gramotností posouvá na jinou úroveň, neboť gramotnost nepředpokládá jenom rozpoznání tištěných znaků a zvládnutí techniky čtení, ale také porozumění danému obsahu a práci s ním. Podle Homolové je čtení „*vnímání soustavy tiskových znaků a uvědomění si významu těchto znaků.*“³

Trávníček uvádí, že čtení je „*mediální aktivita zaměřená na knihy a jejich duševní přisvojování; čas věnovaný knihám; základní aktivita související s knihami; sociokulturní dovednost.*“⁴

Digitální revolucí se změnilo téměř všechno, protože jsme se stali dostupnými všdy a všude, čímž zmizely teritoriální hranice. Mění se také i pracovní návyky, a protože „*průmyslová revoluce si vynutila oddělení domova od pracoviště, revoluce digitální tyto dvě věci naopak opět spojuje*“. Z čehož vyplývá, že množství prováděné práce z domova se zvyšuje díky možnosti elektronického spojení a stále se bude ještě zvyšovat. Současně však rostou i požadavky na prostor pro domácí práci. Již definitivně přestalo platit, že v mládí se učíme a v pozdějším věku vykonáváme, co jsme se naučili. Občané se jako uživatelé hlavně internetu proměňují na síťovou společnost z obyvatel

¹ WILDOVÁ, R. *Rozvoj čtení a čtenářství v ČR a Společnost CzechRA*. In: *KritickéMyslení.cz* [online]. Praha, 2001 [cit. 2018-02-11]. Dostupné z:

http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty7_czechra

² Srov. TRÁVNÍČEK, J. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize: (2007)*. Brno: Host, 2008, s. 35.

³ HOMOLOVÁ, K. *Pedagogicko-didaktické a psychosociální aspekty pubescentního čtenářství*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2008, s. 7.

⁴ TRÁVNÍČEK, J. *Čteme?* s. 35.

zemí a kontinentů na obyvatele kyberprostoru. A tím se zákonitě mění i naše čtenářské návyky, poměr k psanému textu a ke knize. Na změně poměru ke knize se podílí zejména média a to internet, televize, tablety, chytré telefony, počítače.⁵

Média jsou u většiny lidí součástí jejich každodenního života. Pojem médium pochází z latiny „(...) znamená prostředek, prostředníka, zprostředkující činitel – tedy to, co něco zprostředkovává, zajišťuje.“⁶

S tímto pojmem se můžeme setkat v mnoha oborech (fyzika, chemie, biologie, výpočetní technika, sociální komunikace atd.), ale nás nyní zajímá pouze jeho význam jako prostředek komunikace. V dějinách můžeme nalézt mnoho příkladů toho, jak mohou být lehce média zneužita a sloužit i k ovládnutí lidí. Opačně můžeme ale také uvést velké množství příkladů, jak mohou „mocní“ (politici, vládnoucí představitelé, církve, vojenští hodnostáři) omezovat a kontrolovat volnost médií. Jak víme, cenzura není pojmem minulosti, ale často se s ní můžeme setkat i v současné době. „(...) cenzura i propagace – vychází z předpokladu, že média jsou silný společenský faktor, který může významným způsobem ovlivnit postoje a chování celé společnosti, v níž média působí.“⁷

Život dnešní generace dětí a z velké části i dospělých je spojen s médii, kterými předešlé generace nebyly obklopeny v tak velkém rozsahu. „Když J. Čapek připomínal, že základní představy o světě jsou z dětství, netušil, že děti jednou budou stále více pod vlivem televize, počítače a mobilu, a že se čtenářská mentalita od nejtěplejšího dětství stává v podstatě diváckou.“⁸

Proto se díky tomu kniha nachází ve velkém konkurenčním prostředí, ve kterém měří své síly s moderními způsoby, jak trávit volný čas. Současná generace dětí považuje tato média (počítač, televizi, internet elektronickou čtečku či mobilní telefon) jako nezbytnou a přirozenou součást svého každodenního života. Děti nemají vůbec žádný problém přizpůsobit se rychlosti vývoje moderní techniky. Dokonce si na ni zvykají daleko přirozeněji než jejich rodiče. Dost často můžeme vidět, jak na základní škole dítě zvládá pokročilé programy v počítači lépe než jeho učitel. V poslední době se

⁵ TRÁVNÍČEK, J. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Brno: Host, 2011, s. 27–28.

⁶ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ B. *Média a společnost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 16.

⁷ Tamtéž, s. 156.

⁸ LEPILOVÁ, K. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014, s. 68.

také rozmáhá čtení knih na počítačích a čtečkách knih. Z tohoto důvodu se potom tady objevují názory, jestli má vůbec papírová kniha nějakou cenu a hlavně budoucnost.⁹

1.1 Čtenářství a volný čas dětí

Jestliže chceme hovořit o čtenářství ve volném čase, je vhodné nejprve vymezit pojem „volný čas“. Hofbauer volný čas definuje jako: „*činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.*”¹⁰

Ve spojitosti se čtenářstvím nám postačí, když si volný čas definujeme jako čas odpočinku, zábavy a výběru aktivit, které si sami dobrovolně zvolíme, máme tedy volno od povinností.

Čtení je pouze jedním ze způsobů, jakým můžeme trávit volný čas. V současné době má však čtení velice silnou konkurenci, kterou je televize, počítač, mobilní telefony a další. Knížek pro děti vychází čím dál více, děti mají na výběr z mnoha možností a současně jsou knihy více dostupné, ale zájem o ně mají děti čím dál menší. Jedním z důvodů může být i to, že pohyblivý obraz v televizi, který je doprovázen zvuky, je pro děti mnohem záživnější než čtení knihy.¹¹

Dětské čtenářství bylo po velice dlouhou dobu považováno za problém, který by měli řešit jen specialisté jako jsou učitelé, psychologové, knihovníci apod. Otázkou však je, zda je to pravda. Avšak jaký význam má vlastně pojem „čtenářství“? Květuše Lepilová čtenářství definovala takto: „*Čtenářství – pojem, který se používá zejména v souvislosti s dětskou populací, plánovitě a cílené rozvíjení četby zejména za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí. Rozvíjení, které je často doprovázeno kampaněmi, organizovanými různými institucemi nebo přímo školou.*”¹²

Trávníček říká, že čtenářství je: „*plánovitě cílené rozvíjení četby zejména za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí.*”¹³

Dětské čtenářství je považováno za jednu ze schopností, která by u dětí měla být rozvíjena již ve velmi raném věku. Jako důsledek toho pojímá Gejgušová čtenářství tímto způsobem: „*Čtenářství je vymezováno jako soustavná, dlouhodobá aktivita, jako*

⁹ Srov. LEPILOVÁ, K. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*, s. 68.

¹⁰ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, s. 13.

¹¹ Srov. LEPILOVÁ, K. *Cesty ke čtenářství*, s. 4-8.

¹² Tamtéž, s. 125.

¹³ TRÁVNÍČEK, J. *Čteme?*, s. 35.

uvědomělá záliba ve čtení, která se formuje a postupně rozvíjí od dětského věku pod vlivem rodiny, školy, médií a dalších kulturních a hodnotových měřítek společnosti."¹⁴

S četbou se dítě setkává už od narození. Naslouchá mluvenému slovu nebo vnímá text očima např. při poslouchání namluvených knih, sledování televize, prohlížení knihy souběžně s tím, jak mu někdo předčítá text. Mezi věci, na kterých dítě získává svou první představu o tom, jaký význam mají slova, patří knížky ve formě hraček, omalovánky, leporela, ilustrované nebo fotografické knihy apod. „*Dvanáctiměsíční dítě se začíná zajímat o obrázky.*” Prvními písmeny, která dítě zná, jsou právě obrázky.¹⁵

Teprve až později dokáže dítě psané slovo přiřadit k obrázku. Už od narození dítě získává a upevňuje své čtenářské návyky. Základy čtenářské kultury tedy vznikají už v dětském věku a nezastupitelnou roli zde hrají rodiče a domácí prostředí.¹⁶

Četba je řazena mezi základní potřeby moderního člověka, jelikož obohacuje jeho život o specifické a jinou činností nenahraditelné aspekty. Není to činnost, která by byla vrozená, ale je to činnost, která je formována mnoha vlivy. Z hlediska formování budoucího čtenáře je nejdůležitější počáteční etapa dětského čtenářství. Dítě má ke knize vstřícný vztah, dá se snadno ovlivnit a není moc komplikovaný. Dítě je prozatím otevřeno všem vnějším podnětům a je ochotné k tomu, aby si vše vyzkoušelo. Další velkou autoritou by měla být škola a knihovna, která má zprostředkovávat knihy veřejnosti.¹⁷

Máme zde však rovněž vlivy, které zájem dnešní generace o knihy potlačují. Současná moderní doba, která je velmi uspěchaná způsobuje to, že děti jsou v dětství častokrát více seznamovány s televizí nebo s počítačem a na čtení dětem před spaním se už zapomíná. Lederbuchová ve své knize uvádí: „*Známe jako učitelé (a rodiče) čtenářství žáků, kteří již tzv. umějí číst? Nejsme předčasně uspokojeni tím, že dítě*

¹⁴ GEJGUŠOVÁ, I. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole: podíl doporučené četby na dětském čtenářství = Non-mandatory reading and goals of literary education at elementary schools: proportion of recommended reading within the children's actual reading.* Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011, s. 13.

¹⁵ WILDOVÁ, R. *Čtením ke vzdělání: texty z konference Čtením ke vzdělání, pořádané občanským sdružením Centrum Čítárna, Společnosti pro podporu a rozvoj čtenářství (CzechRA), Katedrou primární pedagogiky a Katedrou české literatury UK PedF v Praze dne 28.11.2003.* Praha: Svoboda Servis, 2004, s. 7.

¹⁶ Srov. HOMOLOVÁ, K. *Dětský a dospívající čtenář.* Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2013, s. 31.

¹⁷ Srov. LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 19.

zvládne dešifrovat písemné záznamy? Vždyť to je jen základní podlaží pro budování čtenářské kultury (...).”¹⁸

Důležitý je také vhodný výběr literatury, jelikož její špatný výběr má stejný efekt, jako by dítě nečetlo žádnou literaturu. Pokud se rodiče nebo škola spokojí jen s tím, že dítě čte a vůbec je nezajímá, co čte, dělají úplně tutéž chybu, jako kdyby četbu zcela vynechali. Při výběru literatury je důležité oddělovat kvalitu od kvantity a nehodnotit knihu pouze podle ceny, ilustrací, počtu stran nebo velikosti písma.¹⁹

Četba má nezanedbatelnou úlohu v životě člověka. „*Zda děti čtou a co čtou, má významný vliv na řadu dalších oblastí života dítěte, a to jak ve vzdělání, tak v životním stylu i budoucích profesích a životních vyhlídkách.*” Dítě, které je zvyklé hodně číst, potom ve škole a v budoucím pracovním životě nemá problémy s vyhledáváním informací, posuzováním významnosti textu nebo se samotným vytvářením nového textu. Dítě totiž má větší slovní zásobu a umí pak vhodněji použít slova.²⁰

1.1.1 Pubescentní čtenářství

Změny spojené s ontogenezí každého člověka se odrážejí také ve změnách v oblasti čtenářství. Velmi nápadné a v tomto směru významné jsou změny v raném dospívání (pubescenci), tedy mezi jedenáctým a patnáctým rokem života. S dětmi pubescentního věku se setkávají právě učitelé na druhém stupni základní školy.²¹

Pubescence je období, ve kterém dochází k zásadním biologickým a psychickým změnám. Roste postava, dochází k vývoji sekundárních pohlavních znaků a přichází neurohumorální labilita. S tímto vším se dospívající děti musejí vyrovnat. Psychické změny s sebou přináší emocionální nestabilitu, podrážděnost a náladovost. Právě proto se toto období někdy nazývá druhou fází vzdoru. Cestou ke zralé a odpovědné osobnosti se pubescent postupně odpoutává od závislosti na rodičovské autoritě, které je doprovázeno jejím odmítáním. V tomto období je pro pubescenta velice důležitá vrstevnická skupina. Musí si však být schopen vůči této skupině vytvořit kritický postoj, aby na ní nebyl závislý. Dále dochází také k prudkému rozvoji intelektu, kdy pubescent začíná abstraktně myslet. Jeho vývoj není často rovnoměrný a mezi jedinci existují

¹⁸ LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha*, s. 19.

¹⁹ Srov. LEPILOVÁ, K. *Cesty ke čtenářství*, s. 53.

²⁰ Tamtéž, s. 53.

²¹ Srov. HELUS, Z. *Osobnost a její vývoj*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009, s. 85.

docela velké individuální rozdíly, jak v oblasti myšlení, tak v oblasti somatické vyspělosti.²²

Vágnerová také tvrdí, že psychosociální vývoj pubescenta vede k odpoutávání od hodnotového systému rodiny. Z jedince se stává introvert, který se uzavírá do sebe. V důsledku toho dochází k většímu sebezpozorování a sebezpoznání. Rozvíjí se také vztah k sobě samému. Sebeúcta bývá v tomto období labilní a zranitelná, a proto se někdy může projevat odmítáním podřízené role. K frustraci jedince může vést i rozdílné tempo dospívání, které je u každého jedince individuální.²³

Osobnostní vývoj v této etapě s sebou přináší také změny v orientaci k určitým aktivitám a přehodnocení svých zájmů. Proměnou rovněž prochází pubescentní čtenářský zájem, mění se čtenářská potřeba a také čtenářská kompetence. Podle Tomana je pubescentní čtenářství literárně poučenější a zároveň se také výrazně žánrově liší podle pohlaví. Četba má funkci poznávací a relaxační, je spojena s bezprostřední prožitkovostí a identifikací s hrdinou, který je vzorem, a i s anticipací dospělosti.²⁴

Zájmy, zaměření a koníčky mladých lidí se projevují ve výběru četby. Pedagogové a rodiče již ztrácí na výběr četby vliv a přebírají ho přátelé a skupina, ve které je mladý člověk členem. Pubescentní čtenářství je vystavováno zkouškám a je v krizi, a to především v závislosti na neustále se zvyšující konkurenci, kterou představují audiovizuální média. Úspěšněji mohou této krizi čelit ti, u kterých je pozitivní vztah k četbě upevnován už v prepubescentním období. Pokud však čtenářství není včas kultivováno, je velmi vážně ohroženo.²⁵

S příchodem psychických protikladů, jejichž následkem je nespokojenost sama se sebou, může právě četba být pro pubescenta jednou z možností, jak toto překonat. Jelikož četba mu dává pocit, že se dokáže vyrovnat se světem, pochopit ho a tím nad ním zvítězit právě pomocí zkušeností, které získává z knih. Zvyšuje se tedy zájem o populárně naučnou literaturu a také takovou, kde jsou popisovány vztahy mezi pohlavími. K vyhledávání literatury, která pojednává o problémech vrstevníků, vede hlavně napětí v sociálních vztazích mezi mládeží. K tomuto druhu literatury inklinují hlavně dívky, které si vybírají především dívčí romány. Naproti tomu u chlapců stoupá zájem o skutečné příběhy sportovců, herců, zpěváků apod., dále také o sci-fi a válečné

²² Srov. ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 232-236.

²³ Srov. TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice, 1992 s. 52.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 52.

²⁵ Srov. LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha*, s. 21.

příběhy. To především proto, že se chlapci potřebují identifikovat s nějakým vzorem. Dívky a chlapci mají společný zájem o dobrodružnou, humoristickou a detektivní literaturu, dále také o komiksy, fantasy, cestopisy a knihy o přírodě. Oblíbené jsou též i časopisy a magazíny, které mají souvislost se zálibami jako je např. móda, hudba, modelářství a akvaristika. Dívky i chlapci objevují ke konci tohoto období poezii, a to především milostnou.²⁶

S nadsázkou by se mohlo říci, že čtenářským návykem tohoto období je velké množství přečtených knih. Doslova totiž dochází ke čtenářské erupci nebo explozi. Je to tím, že pubescent patrně literaturu nepřijímá jako uměleckou tvorbu, ale jinak, např. *„jako únik ze skutečnosti, jako model života, do něhož se včleňuje nebo jako celkem dostupný způsob trávení volného času, jestliže není po ruce způsob jiný.“* Přesto však pubescentní mládež ztrácí zájem o četbu, a to především díky filmu, hudbě, počítačovým technologiím a dalším jiným zálibám.²⁷

1.2 Faktory ovlivňující dětského čtenáře

1.2.1 Rodina

Nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje čtenářské návyky u dětí a který také určuje jejich další rozvoj v této oblasti, je rodinné zázemí. Rodina vytváří u dítěte čtenářský základ (samozřejmě za předpokladu, že alespoň jeden z jejích členů má čtenářské návyky) a je schopna využít všechny dostupné prostředky k tomu, jak dítě nenásilně přivést ke knize a k četbě.²⁸

„Psychologové vyzdvihují skutečnost, že děti z rodin, kde jsou knihy přirozenou součástí domácího prostředí, se budou v mnoha ohledech vyvíjet pravděpodobně poněkud snáze, než jejich vrstevníci z rodin, kde knihy chybí.“²⁹

Naproti rodinám, které svůj čas věnují čtení, respektive čtení dětem a jejich zábavě, jsou rodiny, jejichž život a čas je ovládán moderními způsoby trávení volného času, jakým je například televize nebo počítač. Pokud budeme regulovat sledování

²⁶ Srov. SMETÁČEK, V. *Vybrané kapitoly z psychologie čtení a čtenáře*. Praha: Krajský pedagogický ústav, 1973, s. 98.

²⁷ CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982, s. 371.

²⁸ Srov. GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti?: Analýza výsledků sociologického výzkumu*. [online]. 2003 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/docs/jakctouceskedeti.pdf>

²⁹ *Současnost literatury pro děti a mládež*: Liberec 25.- 26. března 2009. 1. vyd. Liberec: Bor, 2009, s. 67.

televize ve prospěch jiných aktivit, dáme tím prostor pro rozvoj čtenářských schopností dítěte a můžeme tím také ovlivňovat jeho chování a výsledky ve škole.³⁰

Jestliže si rodiče denně najdou chvíli na to, aby knihu otevřeli a přečetli jí dítěti (byť jen malý kousek z knihy) pozitivně to ovlivní jeho čtenářské návyky v budoucím životě. Kniha je sice časově náročnější, ale díky ní mohou děti s rodiči více komunikovat. Když rodiče čtou dětem knihu, čelí zvědavým dotazům svých dětí a na dané otázky musí nějak odpovídat. Pro rodiče to může být určitý náhled nebo pochopení duše jejich dítěte. Rodiče dětem nepředávají jen čtený text, zároveň jim mohou předávat také cenné rady, ale hlavně se však tím naučí svému dítěti naslouchat.³¹

Pokud dítě odmala vidí u svých rodičů kladný přístup ke čtení a ke knize jako takové, samo si k těmto činnostem vytváří pozitivní vztah a knihu si nespojuje s negativními asociacemi, jako tomu může být u dětí, které jsou od malička zvyklé dívat se na pohádky v televizi. *„Dítě, kterému rodina poskytuje přirozené zázemí pro komunikaci a bohatší rodinné vztahy, má větší šance získat vztah ke knize. Čtenáře nalézáme častěji tam, kde se rodiče záměrně věnují rozvíjení volnočasových aktivit dítěte a tráví čas s dítětem při aktivitách, které jsou na ně orientovány.“*³²

1.2.2 Škola

Z hlediska čtení by škola měla doplňovat a zhodnocovat to, co vytvořila rodina. Pokud se však v této oblasti rodina nezapojila, či čtenářské zázemí pro dítě nebylo dostatečné, zbývá rozhodující úloha hlavně na škole. Jestliže se rodina postarala o čtenářské zázemí dítěte, škola pak už jen zhodnocuje a zvyšuje tento vklad. Dítěti nabízí všeobecný přehled, pomáhá mu v rozvoji jeho čtenářské dovednosti a pomáhá mu také s výběrem jeho čtenářského zaměření. Vliv, který má škola na čtenářství dětí je ovšem třetinový ve srovnání s rodinou.

Pozitivní vztah dítěte ke čtenářství má příznivý vliv na jeho vztah ke škole, k výuce, na známky a také na začlenění dítěte do kolektivu. Škola ale není schopna tuto výhodu dostatečně využít, protože je více zaměřena na jednosměrný proces výuky, než

³⁰ Srov. GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti?* [online]. <http://ipk.nkp.cz/docs/jakctouceskedeti.pdf>

³¹ Srov. Tamtéž

³² Tamtéž

na komunikaci a spolupráci se žáky. Základní škola má velký prostor pro práci se školní četbou, avšak tuto možnost příliš často nevyužívá.³³

Cílem školy je kladení důrazu na dlouhodobé vytváření vztahu dítěte ke knize. Nestačí pouze text pasivně poslouchat, ale cílem je, aby za pomoci různých her či cvičení začalo dítě knihu vnímat více do hloubky. Dítě by se tedy mělo zajímat například o podobnost situací v knize s reálným světem a začalo si tak tím vytvářet zájem o literaturu jako takovou.³⁴

Škola by měla mít snahu o to, aby směřovala žáky ke knihám, které jsou vhodné pro jejich věk. Neměla by se zaměřovat jen na faktografické znalosti dětí, ale měla by rozvíjet i estetický a emocionální prožitek z knihy. Toho může škola docílit pomocí otevřených diskusí, zjišťováním pocitů a názorů, které žáci z vybraných knih mají.³⁵

Jde především tedy o to, pomalými krůčky připravit žáky na knihy pro dospělé, respektovat čtenářovu počáteční nepřipravenost tím, že mu předložíme knihy, které budou blízké jeho osobě, naučíme ho tím s literaturou pracovat. K tomu všemu může pomoci dítěti rodina a škola, ale především záleží na dítěti samotném, jestli bude přistupovat k četbě aktivně a neodradí ho případný neúspěch. „Škola může z vedení dětí ke knihám mnohé získat. Děti, které rády a hodně čtou, mají ke škole dobrý vztah, škola je baví. Tyto děti jsou zároveň lepší žáci, mají nadprůměrně dobré známky, a to nejen z českého jazyka.“³⁶

1.2.3 Knihovny

*„Výchova uživatele v knihovně je ve své podstatě především výchovou k hodnotám – jednak k materiálním hodnotám informací, ale také k prožitkové hodnotě čtení a bytí čtenářem.“*³⁷

Ve spojitosti se čtenářstvím bychom neměli zapomínat na knihovny. Právě knihovna už není v dnešní době samozřejmou součástí života člověka. V době počítačů a internetu již knihovna není nepostradatelnou součástí školního nebo pracovního

³³ KOSTEČKA, J. *Do světa literatury jinak: Úvod do čtenářství a studia literatury pro 1.- 4. ročník středních škol*. Praha: Pedag. nakl, 1995, s. 5.

³⁴ Srov. GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti?* [online]. <http://ipk.nkp.cz/docs/jakctouceskedeti.pdf>

³⁵ Srov. Tamtéž

³⁶ Srov. Tamtéž

³⁷ HOMOLOVÁ, K. *Uživatelská propedeutika*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, Ústav bohemistiky a knihovnictví, 2010, s. 7.

života. Informace, které nám dříve mohla poskytnout jenom knihovna, jsou dnes lehce k sehnání na internetu z pohodlí domova či kanceláře.³⁸

Své nejmladší čtenáře knihovna může nejsnadněji oslovit za pomoci rodičů. Nejvíce však asi může čtenářství podpořit s pomocí a spoluprací se školami, kde mohou oslovit také děti, jejichž rodiče k četbě nemají vřelý vztah, a tudíž do knihovny nechodí. Spolupráce školy a knihovny je z hlediska toho, jak přivést dítě ke knize jednoduchá a má velký efekt. Děti mohou využívat knihovny jak veřejné, tak i školní, což jim nabízí daleko větší možnosti. Školní knihovny však poskytují především povinnou četbu a učebnice, které si dítě může zapůjčit, zatímco veřejná knihovna nabízí mnohem větší okruh oblastí, které probudí zájem dítěte o knihu a přivádí ho k další návštěvě.³⁹

Část dětí, které chodí do knihovny, nejsou úplně tak velkými čtenáři, ale přesto je prostředí knihoven přitahuje a nabízí jim další možnosti seberealizace. Tito návštěvníci si mohou v knihovně půjčit časopisy a používat internet. Když mají náladu, mohou si některou z knih prohlédnout a vypůjčit si ji, i když pro ně čtení není primárním zájmem. Knihovna je většinou klidným místem, kde se jak děti, tak i dospělí mohou scházet, relaxovat, odpočívat a mohou zde zjistit informace o tom, co nejnovějšího se děje ve městě.⁴⁰

Knihovny nabízejí i různé akce, které jsou nad rámec obvyklé nabídky. Jsou to různá autorská čtení, přednášky, akce na podporu čtenářství, školení a další. Tyto akce jsou ve velkém počtu navštěvovány i těmi, kteří do knihovny obvykle nechodí. Přicházejí sem, protože jsou zvědaví nebo touží být vidět, seznámit se s novými lidmi anebo mají rádi otevřenou diskuzi apod.⁴¹

Práce knihovníka nespočívá pouze v půjčování knih, o tom dohlížet v knihovně na dodržování pravidel a podávat potřebné informace. Jeho hlavním posláním je získávat nové čtenáře, rozšiřovat obzory stávajícím čtenářům, a aby přiblížil četbu těm, kteří se k ní sami nemohou dostat. I když knihovník není učitelem ani psychologem přesto má možnosti vychovávat a vzdělávat budoucí generace a tím více, pokud jde o knihovníka, který pracuje na dětském oddělení.⁴²

³⁸ Srov. GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti?* [online]. <http://ipk.nkp.cz/docs/jakctouceskedeti.pdf>

³⁹ Srov. Tamtéž

⁴⁰ Srov. Tamtéž

⁴¹ Srov. HOMOLOVÁ, K. *Uživatelská propedeutika*, s. 10.

⁴² Srov. Tamtéž, s. 10.

1.2.4 Televize

Jednou z dnešních nejoblíbenějších volnočasových aktivit je televize. Ta u dětí podněcuje spíše pasivní konzumaci hotových obrazů, takže nevyžaduje téměř žádné myšlenkové úsilí. Děti tedy nepotřebují zapojit svou fantazii. Nadměrné sledování televize má neblahý vliv i na jazykovou úroveň dětí, na jejich paměť a schopnost se soustředit. S vlivem sledování televize se mění morální hodnoty a tato pasivní aktivita se projevuje také na fyzickém stavu dnešních dětí, mládeže i dospělých. Dospělí často dávají dětem špatný příklad tím, že oni sami tráví nadměrně času u televize. Těžko pak mohou dětem vysvětlovat, že tato činnost není pro ně samotné prospěšná. V některých rodinách je úplně běžné, že mají televizi zapnutou jako kulisu, a přitom jí ani nesledují. Právě v těchto rodinách většinou nevyrostají budoucí čtenáři, kteří by měli pozitivní vztah k literatuře. Veškerá televizní produkce však nemůže být zatracována. Naopak právě některé filmové adaptace mohou u dětí probudit zájem i o knihy (např. série knih o Harrym Potterovi a jejich filmové zpracování).⁴³

1.2.5 Počítač, chytré telefony

V dnešní době jsou velmi oblíbené počítače a mobilní telefony s připojením k internetu. Děti necítí potřebu si při přípravě na vyučování něco číst anebo si předem opatřit a ověřit informace, protože mají pocit, že všechno, co potřebují, si najdou velmi rychle na internetu přímo ve škole. Doba jde stále kupředu a tyto techniky by neměly být zatracovány. Na dnešním trhu můžeme najít mnoho edukačních počítačových materiálů a programů, které mohou pomoci oživit výuku a také umožňují dítěti pracovat na svém rozvoji ze svého domova. Problémem však je, že téměř většina dětí, především v období puberty počítač nevyužívá ke vzdělávání, ale hraje na něm různé hry nebo tráví čas na sociálních sítích. Škola je ve výhodě v tom, že žáky může směřovat k jinému a užitečnějšímu, zároveň také hravějšímu přístupu k užívání počítačů v hodinách informačních technologií, a nejen v nich.⁴⁴

Také čtenářům poskytuje internet velké množství možností. Potencionální čtenáři si z domova mohou stahovat různé knihy, a to většinou zdarma. Což je pro ně velká výhoda, jelikož ceny knih se v knihkupectvích často pohybují docela vysoko. Je

⁴³ Srov. GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti?* [online]. <http://ipk.nkp.cz/docs/jakctouceskedeti.pdf>

⁴⁴ Srov. Tamtéž

třeba si ale uvědomit, že elektronické knihy jsou čtenáři často stahovány také nelegálně. Tento způsob stahování knih je však neetický a mimo jiné ohrožuje finanční stránku autorů při jejich prodeji.⁴⁵

1.3 Podpora čtenářství ve volném čase

Propagaci četby a čtenářství se věnují různé organizace s vlastními projekty jak v místním, tak i v celostátním rozsahu. Není to záležitost jen jednoho z národů. Každá země má své vlastní organizace, které se zabývají tímto problémem a také tím, jak tento problém vyřešit. V České republice jsou to hlavně městské a regionální knihovny, které zajišťuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP).⁴⁶

Hlavním cílem tohoto svazu je „[...] usilování o soustavné zvyšování úrovně knihovnické a informační práce a s tím spojené prestiže oboru a to, aby se ze strany státu, zřizovatelů knihovně a informačních institucí byly vytvářeny příznivé podmínky pro jejich rozvoj a činnost.“⁴⁷

Jaký význam má čtenářství, si uvědomují hlavně knihovníci, učitelé, vychovatelé, rodiče, autoři knih, nakladatelé nebo knihkupci. Všichni tito lidé se snaží o to, aby dětské čtenářství bylo čím dál více populární, a proto se angažují do různých projektů.⁴⁸

V návaznosti na rozšíření internetu mezi lidi a na stále více vyspělejší informační technologie se začalo hodně intenzivně hovořit o tom, jak to s knihovnami bude v budoucnu. Jde převážně o to, jestli služby, které jsou v knihovnách k dispozici jejím uživatelům a návštěvníkům rozšířit anebo omezit. Knihovna však má několik funkcí, které jsou nezastupitelné a tím je právě podpora a rozvoj čtenářství.⁴⁹

1.3.1 Veletrhy

Podporou čtenářství se zabývají také knižní veletrhy. Největší knižní akcí v České republice je Svět knihy Praha. Na tento mezinárodní knižní veletrh a literární festival přijíždějí hosté a vystavovatelé z více jak 30 zemí a regionů celého světa. Návštěvníci

⁴⁵ Srov. GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti?* [online]. <http://ipk.nkp.cz/docs/jakctouceskedeti.pdf>

⁴⁶ *Čtenářství, jeho význam a podpora*, s.3

⁴⁷ Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. *Co je skip*. [online]. © 2010-2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip>

⁴⁸ Srov. Tamtéž

⁴⁹ Srov. *Čtenářství, jeho význam a podpora*, s. 3.

se tu během čtyř dnů mohou seznámit s téměř úplnou českou knižní produkcí včetně antikvářů. Tento veletrh je velmi populární mezi širokou čtenářskou veřejností. Pravidelný počet návštěvníků je kolem 40 000. Organizátoři veletrhu nabízejí v rámci literárního festivalu celou řadu programů. V programu najdeme odborné semináře a konference, setkání se spisovateli, prezentace nakladatelských domů, autorská čtení, oceňování edičních a tvůrčích počinů. Je zde také i program a dílny pro děti. Organizátorem veletrhu je společnost Svět knihy, jejímž zakladatelem je Svaz českých knihkupců a nakladatelů.⁵⁰

Dalším známým veletrhem, je Veletrh dětské knihy v Liberci, který podporuje dětskou četbu od roku 2003 a který byl velmi populární jak mezi nakladateli, tak i vydavateli. Jelikož ale na tento veletrh nebyl dostatek financí, tak se od roku 2011 nekonal. Místo něj se v liberecké knihovně každý rok pořádá Festivalový den dětské knihy. Zde se návštěvníci mohli setkat se spisovateli a ilustrátory. Kromě toho byl pro ně přichystán i další doprovodný program. V roce 2016 se organizátorům Veletrhu dětské knihy podařilo získat dostatečné množství financí a veletrh tak byl zase znovu obnoven.⁵¹

V Havlíčkově Brodě se každoročně koná Podzimní knižní veletrh. Letos se tam koná již 28. ročník tohoto veletrhu. Celá tato akce se odehrává v Kulturním domě Ostrov. V loňském roce se veletrhu zúčastnilo 179 vystavovatelů a více než 17 000 návštěvníků. Součástí veletrhu je také doprovodný program, který zahrnuje různé autogramiády, diskuse s blogery, shakespearovskou přednášku, autorská čtení a další.⁵²

1.3.2 Knihovna jako podpora čtenářství

V souvislosti se vzděláváním v oblasti čtenářství dochází ke spolupráci škol s knihovnami. Tato spolupráce je velmi důležitá, protože všechny činnosti, které děti v rámci knihoven absolvují, mají čistě zábavný nebo populárně naučný charakter. Toto působení na dítě mimo školní prostředí je výhodné v tom, že aktivity dětí v knihovně jsou většinou dobrovolné a nemají tedy negativní pocit povinnosti. Jelikož jsou všechna

⁵⁰ Srov. Svět knihy. *Knižní akce*. [online]. © 2007 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.svetknihy.cz/cz/menu/knizni-akce-v-cr/>

⁵¹ Srov. Veletrh dětské knihy v Liberci. *Aktuálně*. [online]. © 2017 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.veletrhdetskeknihy.cz/aktualne-novinky/>

⁵² Srov. Podzimní knižní veletrh Havlíčkův Brod. *O projektu*. [online]. © 2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://veletrh.hejkal.cz/about/>

témata podávána nenásilnou a zábavnou formou, jsou pak děti více ochotné a aktivně se zapojují do jednotlivých činností.⁵³

Pracovníci knihoven spolu s učiteli a rodiči usilují o to, aby dítě bylo dostatečně seznámeno s chodem knihovny. Většinou k úplně prvotnímu kontaktu dítěte s knihovnou dochází v rámci exkurze, které se dítě zúčastní se svojí školní třídou. Dítě se seznámí s činností knihovny, s jednotlivými odděleními a s tím, jak se vyhledávají jednotlivé publikace a s katalogem knihovny. Tyto exkurze pro děti jsou pořádány již pro mateřské školy. Hlavním úkolem knihoven je poskytnout žákům materiály, které potřebují ke svému studiu, ale umožňují také přístup k počítači, kde děti mohou pracovat.⁵⁴

1.4 Projekty a akce na podporu čtenářství

1.4.1 Celé Česko čte dětem

V roce 2006 založila Eva Katrušáková neziskovou organizaci Celé Česko čte dětem. Tato organizace úspěšně realizuje celostátní kampaň pod stejným názvem v České republice. Tato akce vznikla díky knize s názvem Učebnice předčítání (The Read-Aloud Handbook) od amerického autora Jima Trelease, který je považován za nejznámějšího amerického propagátora myšlenky pravidelného čtení dětem. V knize Trelease vybízí rodiče: *„Bez ohledu na to, kolik máš práce, je tou nejdůležitější věcí, kterou můžeš učinit pro budoucnost svého dítěte kromě projevů lásky a objímání, také každodenní hlasité čtení a omezení televize.“*⁵⁵

Tato mediální a osvětová kampaň je největšího druhu v České republice a zaměřuje se na podporu čtenářské gramotnosti dětí a mládeže. Dále se zaměřuje také na propagaci hodnotné literatury a budování pevných vazeb v rodině prostřednictvím společného čtení. Když podporujeme hlasité předčítání, pomáháme tím utvářet pevné pouto mezi rodiči a dětmi. Tento projekt není určen jen dětem, zapojují do něj všechny generace. Smyslem tohoto projektu je upozornit společnost na to, že pravidelné předčítání má pozitivní vliv na emoční vývoj dítěte a podporuje jeho zájem o čtení

⁵³ Srov. TOMAN, J. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: CERM, 1999, s. 22.

⁵⁴ Srov. TRNKA, B. *Děti, mládež a knihovny v Jihočeském kraji: sborník o práci s knihou mezi dětmi a mládeží v knihovnách Jihočeském kraji*. České Budějovice: Krajská knihovna, 1973, s. 12-16.

⁵⁵ Celé Česko čte dětem. *Svět plný fantazie*. [online]. © 2005-2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php>

i v dospělosti. Odborníci potvrzují, že pravidelné předčítání dětem rozvíjí jejich slovní zásobu, jejich paměť, myšlení a fantazii. Dítě obohacuje o vědomosti a zároveň má vliv i na jeho mravní a hodnotový vývoj. Když budeme dítěti pravidelně předčítat v přátelském prostředí, můžeme dosáhnout toho, že čtení dítě upoutá a bude pro něj poutavějším než televize.⁵⁶

Do akce Celé Česko čte dětem se zapojují nejen rodiče, ale i mateřské školy, základní školy, knihovny, dětská oddělení nemocnic a další dobrovolníci. „Celý tento projekt provází heslo Čteme dětem 20 minut denně, každý den!“ V současnosti tento projekt podporuje celá řada známých osobností ze světa, umění, kultury a sportu. Projekt je pod záštitou Ministerstva kultury České republiky, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, Národní knihovny v Praze, Dětského fondu OSN UNICEF a byl také pod osobní záštitou Václava Havla.⁵⁷

1.4.2 Noc s Andersenem

Noc s Andersenem je považována za jednu z největších akcí SKIPu a jeho Klubu dětských knihoven na podporu dětského čtenářství v České republice. Tato akce má dětem přiblížit četbu a ukázat jim, že to je zábavná a dobrodružná činnost. Myšlenku uspořádat tuto akci měly dvě knihovnice z knihovny Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti, kde se v roce 2000 v dětském oddělení konal první ročník. Akce se vždy koná ku příležitosti výroční slavného dánského spisovatele pohádek Hanse Christiana Andersena.⁵⁸

Noc s Andersenem se stala natolik úspěšnou akcí, že se během pár let rozšířila po celém území České republiky a dále pak i do dalších států jako je Slovensko, Německo, Rakousko, Polsko a Slovinsko. Tato akce se už nekoná výhradně jen v knihovnách, ale i ve školách, domovech dětí nebo nemocnicích.⁵⁹

Tato akce je specifická tím, že se hlavní program odehrává v pozdních večerních hodinách. Děti v knihovně také zůstávají přes noc a spí v prostorách knihovny. Děti se během nočního dobrodružství mohou těšit na různé hry, soutěže, na předčítání knih

⁵⁶ Srov. Celé Česko čte dětem. *O nás*. [online]. © 2014 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/o-nas/>

⁵⁷ Srov. Tamtéž

⁵⁸ Srov. Noc s Andersenem. *O projektu* [online]. © 2010 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

⁵⁹ Srov. Tamtéž

a další program. Organizátoři a knihovnice jsou velmi nápadití, jelikož vymýšlejí převleky různých pohádkových postav, což pro ně není vždy jednoduché. Součástí programu je i prohlídka tajných chodeb knihoven, ale i dalších budov. Večery jsou většinou tematicky zaměřené, jedná se o pohádku, spisovatele, hlavního hrdinu a další.⁶⁰

1.4.3 Den pro dětskou knihu

Den pro dětskou knihu je celostátní akcí, která je organizována od roku 2007. Koná se vždy v předvánočním období, a to v sobotu před první adventní nedělí. První projekt proběhl v děčínské knihovně, který vedla organizátorka Eva Kubešová. Akce je koncipována jako „den otevřených dveří knihovny a je zaměřena na propagaci dětské knihy, četbu i knihovnických služeb.“⁶¹

Pracovníci knihoven připravují pro účastníky velmi pestrý program. Jedním bodem programu je předvánoční trh, kde si účastníci mohou zakoupit knihy, které mohou být ideálním dárkem pod stromeček. Knihovníci mohou návštěvníkům pomoci s výběrem knih. Každá knihovna si svůj program připravuje a pořádá individuálně. Pracovníci knihoven se snaží přilákat do knihoven co nejvíce lidí. Připravují proto pro návštěvníky výstavy, autogramiády, soutěže, tvůrčí dílny a také divadelní představení pro děti.⁶²

1.4.4 Týden knihoven

Týden knihoven vyhláší Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) od roku 1996. Koná se vždy první týden v říjnu. V průběhu tohoto týdne jsou pro čtenáře i nečtenáře připraveny besedy, workshopy a literární přednášky. Konají se také čtenářské dílny a burzy knih pro veřejnost. Na burze knih si mohou návštěvníci zakoupit knihy za symbolické ceny. Některé knihovny také nabízejí novým čtenářům do 15 let registraci zdarma.⁶³

⁶⁰ Srov. Noc s Andersenem. *O projektu* [online]. © 2010 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

⁶¹ Čtenářství, jeho význam a podpora, s. 3.

⁶² Tamtéž, s. 3

⁶³ Srov. Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. *Maraton čtení*. [online]. © 2010-2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/maraton-cteni/maraton-cteni>

1.4.5 Březen – měsíc čtenářů

Projekt „Březen – měsíc čtenářů“, se zaměřuje především na čtenáře a uživatele knihoven. Tohoto projektu se účastní kolem 400 veřejných knihoven v České republice. Středem zájmu je čtenář a čtení, a ne kniha ani knihovna. Původně si projekt vytyčil tři cíle, ke kterým bude směřovat. Tím prvním je získání dat z průzkumů, která jsou zaměřená na čtenáře a nečtenáře a uživatele knihoven. Dalším cílem je, jak zlepšit, aby návštěvníci byli lépe upozorněni na nové služby, které knihovny poskytují. Díky tomu, že se zavádí nové služby knihoven, dochází k propojení čtenáře, organizace a instituce, které se zabývají četbou a čtenářstvím. Třetím cílem je podpora akce „Týden čtení aneb čtení sluší každému.“⁶⁴

1.4.6 Kde končí svět

Tento projekt ve dvouletých intervalech zastřešuje čtenářské, výtvarné, literární a dramatické aktivity veřejných knihoven pro děti. Kde končí svět je pojmenování projektu Klubu dětských knihoven SKIP (KDK SKIP). První etapa této akce proběhla v letech 2000-2001, které se zúčastnila i Dagmar Havlová. KDK SKIP se každoročně snaží vymyslet nové a poutavé téma projektu.⁶⁵

1.4.7 Rosteme s knihou

Tento projekt byl založen občanským sdružením Svazem českých knihkupců, nakladatelů a společností Svět knihy, s. r. o. pro veletrh Svět knihy Brno 2005. Projekt byl realizován ve spolupráci s profesními a mediálními organizacemi a subjekty, které působí v oblasti propagace četby. Vznik tohoto projektu je zaměřen především na zvyšování úrovně čtenářské gramotnosti u dětí a mládeže. Ke vzniku projektu vedly hlavně alarmující výsledky výzkumů vzdělanosti dětí v České republice. Ve srovnání s jinými zeměmi ukazovaly české děti značný pokles v úrovni znalostí. Tyto výsledky tedy upozorňují naši společnost na to, aby se začala více zajímat o propagaci a podporu četby. Tento projekt je zaměřen na to, aby zejména předškolní a školní mládež získávala kladný vztah k literatuře a ke knihám. Snaží se o rozvoj a prohloubení jejich literárního

⁶⁴ Srov. Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. *Březen, měsíc čtenářů*. [online]. © 2010-2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

⁶⁵ Srov. Klubko. *Kde končí svět*. [online]. © 2012 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://klubkokv.cz/projekty/kde-konci-svet>

vzdělání, čtenářské vyspělosti a o zlepšování a obohacování komunikačních schopností a kulturních znalostí.⁶⁶

1.4.8 Čtení pomáhá

Čtení pomáhá je projekt, který spojuje potěšení ze čtení s radostí z pomoci druhým. Zároveň podporuje čtenářství a umožňuje dětem a mládeži se podílet na charitativní činnosti. Iniciátor tohoto projektu je český manažer, filantrop a byznysmen Martin Roman, který ročně rozdává 10 miliónů korun na dobročinné účely. Tento projekt byl spuštěn v roce 2011 a je určený pouze pro žáky základních a středních škol.⁶⁷

Projekt na svých webových stránkách nabízí seznam knih ke čtení, které jsou rozděleny podle věku do tří věkových kategorií. Když se čtenář zaregistruje do Čtení pomáhá a přečte některou z těchto knih, může pomoci těm, kteří to právě potřebují. Jestliže čtenář správně zodpoví čtyři otázky, které se vztahují ke knize, získá tím virtuální kredit 50 Kč, které pak může věnovat na vybrané charity. Připsat získaný kredit je možno vždy nejméně deseti charitám, které jsou v nabídce, a to pouhým kliknutím počítačové myši.⁶⁸

Čtenáři si mohou vybrat knihu ze seznamu, cca ze stovky titulů v každé kategorii, a to v kategorii 1. až 5. třída, 6. až 9. třída a střední školy. Žáci a studenti vzdělávací instituce PORG zpracovali testové otázky k jednotlivým knihám. Tyto otázky se neptají jen na povrchové znalosti, ale doopravdy prověří, zda účastník, který se přihlásil, knihu skutečně přečetl. Charity, kterým chodí kredity věnované od čtenářů jsou vybírány ve spolupráci s Fórem dárců, renomovanými neziskovými organizacemi a dalšími partnery.⁶⁹

⁶⁶ Srov. Rosteme s knihou. *Aktivity kampaně*. [online]. © 2007-2015 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktivity-kampane/>

⁶⁷ Srov. Tamtéž

⁶⁸ Srov. Čtení pomáhá. *O projektu*. [online]. © 2015 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/cs/O-projektu>

⁶⁹ Srov. Čtení pomáhá. *Knihy*. [online]. © 2015 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/cs/Knihy>

1.4.9 Listování

Listování je cyklus scénických čtení. Jeho záměr je každý měsíc divákům představit poutavé knihy formou divadelního představení, které trvá zhruba hodinu. V tomto vystoupení se děj knihy, jazyk autora a atmosféra dané knihy přenáší na obecenstvo. Představení je plné rekvizit, kostýmů a doprovodné hudby. Tento projekt vznikl jako aktivita mladých herců Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, kteří teprve začínali. V současnosti je do projektu zapojeno 16 herců. Toto představení se hraje na pěti stálých scénách, a to v Praze, Brně, Českých Budějovicích, Havlíčkově Brodě a Bratislavě. Kromě toho je možné Listování vidět i v knihovnách, školách a jiných institucích.⁷⁰

Autoři tohoto projektu si pro svá představení vybírají hodnotnou literaturu, která často bývá mimo hlavní proud. Aktuální inventář můžeme nalézt na jejich webových stránkách, a to v sekcích pro děti, mládež a dospělé. Na tomto odkazu je možné si přečíst také ukázky z jednotlivých knih.⁷¹

Listování zaštituje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy jako projekt, který propaguje a podporuje čtenářství. Pro děti jsou významná hlavně představení, která se realizují v knihovnách nebo ve školách. Školy si mohou jednotlivá představení objednat na webových stránkách projektu. Autoři se snaží pomáhat pedagogům a rodičům v motivaci dětí ke čtení knih. Knihy pro děti jsou rozděleny podle věkových skupin. I tady se projekt snaží představit i méně známé knihy pro děti a mládež. V roce 2001 získalo Listování za mimořádný přínos v oblasti čtenářství Výroční cenu Nadace Českého literárního fondu.⁷²

Význam projektu můžeme vidět v tom, že hlavní rekvizitou, lze říci i spoluhráčem Listování je kniha, která je nepostradatelná v každém představení. Kniha zde má významnou roli a herci se na ni snaží upozornit a použít ji v různých kontextech. Dojem z předkládaného textu je ještě více umocněn i vhodnou hudbou a minimem rušivých rekvizit. Při premiérách jednotlivých představení můžeme často i pobesedovat

⁷⁰ Srov. Listování. *Co je to listování?* [online]. © 2005 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/clanky-listovani/co-je-to-listovani.html>

⁷¹ Srov. Listování. *Repertoár.* [online]. © 2005 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/repertoar.html>

⁷² Srov. Listování. *Listování pro školy.* [online]. © 2005 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/listovani-pro-skoly/obecne-informace.html>.

s autorem knihy. Divák si kromě opravdového kulturního zážitku odnáší i program, ve kterém najde anotaci knihy a krátký rozhovor s jejím autorem.⁷³

⁷³ Srov. PĚŘŠALOVÁ, L. *Působení scénického čtení na čtenářství a prolínání literatury a divadla. Zaměřeno na projekt Listování* [online]. 2011 [cit. 2018-02-02]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/263058/ff_b/.

2 Čtenářské kluby

Čtenářské kluby chtějí ukázat radost ze čtení a příjemného času stráveného nad knížkou jak dětem z mateřských a základních škol, tak i těm, které mají nějakou specifickou poruchu učení, či mají specifické vzdělávací potřeby, jelikož pocházejí z nepodnětného nebo sociálně slabého prostředí. Ve školách či knihovnách chtějí prohlubovat poznání fungujících volnočasových čtenářských klubů, rozvíjet čtenářské společenství tvořené speciálními pedagogy, dětmi, rodiči, učiteli, knihovnicí a teoretiky dětského čtenářství. Dávají pedagogům (různých stupňů škol) v centrech kolegiální podpory příležitost poznávat nové postupy, dobíjet energii a sdílet zkušenosti.⁷⁴

Všichni máme společný cíl, podporovat děti při budování vlastních pevných čtenářských návyků a chceme, aby jejich čas strávený nad knihou braly tak, že je to vlastně dobrodružství, zábava a nenásilné poučení. Dost dětí chodících do klubů, se čtení bojí, protože v něm v normální třídě moc nevytikají. V klidném klubovém prostředí, kde je nikdo neznámkuje za jejich čtení, mají holky a kluci možnost si knížky nejen prohlížet, ale i pomaloučku číst. Dále jim manažeři klubů předcítají a představují čtení jako prostředek k širokému spektru zábavných činností.⁷⁵

Snaží se děti motivovat tak, aby klub navštěvovaly (pokud možno) po celou dobu projektu, protože čím déle dítě chodí do klubu, tím je jeho čtenářský výkon lepší. Úkolem klubu je, aby děti svou účast v klubu vnímaly jako cosi prestižního a výjimečného. Při nábořech do čtenářských klubů dostávají děti osobní pozvánky od učitelky a knihovnice. Při zahájení klubové práce dostává každé dítě klubovou průkazku, kde si může zapsat, jak se mu na klubovém setkání líbilo a jaká byla nálada na klubovém setkání. V některých klubech dávají dětem oddílové odznaky, různé certifikáty, vysvědčení malých čtenářů, jednou za pololetí dítě obdrží domů knížku jako dárek a někde jsou podarovány plátěnou klubovou taškou, ve které si mohou nosit vlastní nebo vypůjčené knížky.⁷⁶

Přímá práce s dětmi ve školních klubech se uskutečňuje po celý školní rok. Členové se scházejí vždy na hodinu a půl, a to nejčastěji v klubové místnosti nebo v knihovně. Někdy se ovšem také sejdou na hřišti, školním pozemku či na jiném vhodném místě. Tato doba je samozřejmě rozdělena podle potřeb dětí na kratší

⁷⁴ Srov. Čtenářské kluby. *Naše mise*. [online]. © 2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/nase-mise>

⁷⁵ Srov. Tamtéž

⁷⁶ Srov. Tamtéž

tématické úseky, které jsou proložené různými hrami nebo drobnými pohybovými aktivitami.⁷⁷

V klubech děti pracují pod odborným vedením dvou manažerů, což je vždy učitelka školy a druhým manažerem je paní knihovnice. Na základních školách tvoří jednu klubovou skupinu asi 12 dětí, ale v některé škole je zájem daleko větší. Na program v klubech není zpracován jednotný mustr, ale je zcela na manažerech, jak práci v klubu postaví a strukturují podle jejich zkušeností a zájmu. Manažeři klubů jsou vedeni Centry kolegiální podpory k postupnému zařazení tzv. tří pilířů klubové práce: za první „dílny čtení“, za druhé princip „odcházím domů s knihou“ a za třetí sdílení vlastního čtenářství spolu s doporučováním si četby navzájem.⁷⁸

Kluby jsou vybaveny díky finanční podpoře celou řadou současných dětských knih (zejména z oblasti beletrie), k dispozici mají také CD přehrávače a audioknihy. Protože nezanedbatelnou součástí práce v klubu jsou i drobné výtvarné činnosti, jsou pro děti zajištěny také jednoduché kancelářské a výtvarné potřeby. Lze tedy konstatovat, že práce ve čtenářských klubech se stále vylepšuje.⁷⁹

2.1 Hlavní cíle čtenářských klubů:

1. „Aby si děti samostatně a rády četly: jednou z cest je možnost číst v průběhu klubových setkání knihu dle svého výběru.
2. Aby si děti doporučovaly knihy navzájem a vytvářely čtenářské společenství.
3. Aby každé dítě odcházelo z klubového setkání s knihou – s tou, kterou má rozečtenou již dlouho, či s tou, kterou si půjčí z klubové knihovny.“⁸⁰

Čtenářské kluby mají mimo hlavních cílů také tři pilíře, které jsou jednoduché a poměrně docela všem známé. Díky těmto třem pilířům a jejich propojením se ve čtenářských klubech daří děti přivést ke knihám a také se díky tomu mohou děti cítit jako čtenáři.⁸¹

⁷⁷ Srov. Čtenářské kluby. *Naše mise*. [online]. <http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/nase-mise>

⁷⁸ Srov. Tamtéž

⁷⁹ Srov. Tamtéž

⁸⁰ POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ, E., INGROVÁ, A. *S knihou po škole: školní čtenářské kluby*. Praha: Nová škola, 2014, s. 34.

⁸¹ Srov. Tamtéž, s. 34.

2.2 Tři pilíře školních čtenářských klubů

1. „Dílna čtení“ – prostý a úchvatný „vynález“ programu RWCT – v českém prostředí šířený Kritickým myšlením
2. „Hovoř o tom, co jsi četl“ – prostor pro doporučování si knih, vrstevnický i mezigeneračně.
3. „Odejdi domů s knihou“ – s vlastní rozečtenou či půjčenou z klubové knihovny, s knihou, kterou je možné číst následující týden.⁸²

2.2.1 První pilíř – Dílna čtení – Čti si přímo v klubu

Prvním pilířem je možnost číst si knihu, kterou si dítě samo zvolí podle své vlastní volby přímo v klubu. Ve stanovený čas si jak děti, tak vedoucí klubu vezmou knihu, kterou mají buď rozečtenou nebo si ji nově vybrali z klubové knihovny. Každý si vybere svou knihu, podle svého výběru a začnou si číst.⁸³

Vedoucí klubu dají dětem čas na samostatné čtení od pěti do dvaceti minut. Děti toho v klubech využívají a na tuto chvíli se většinou těší. Vedoucí klubu si většinou také čtou knihu, kterou si vybrali anebo pomáhají čtenářům, kteří jsou slabší. Nutnou podmínkou k tomu, aby se dítě stalo čtenářem, je čas. A to čas, který dítě věnuje samostatnému čtení. Většinou se počítá s tím, že děti ve škole dosáhnou určité míry čtenářských dovedností. Na druhém stupni a v následujícím studiu se to pokládá již za samozřejmost. Zřídka se však zabýváme tím, jak děti naučit tomu, aby rozuměli tomu, co čtou, lépe řečeno, jak je naučit něco více než jen samotné technice čtení. Tímto způsobem se čte právě ve škole při vyučování, kdy se nejčastěji čte společný text nahlas. To, aby si děti mohly samostatně potichu číst knihu, která je doopravdy zajímavá, je prozatím výjimkou. Avšak právě prostor pro takovéto čtení je pro rozvoj dětského čtenářství velmi důležitý. Jestliže tento prostor neposkytnou dítěti rodiče, je takřka nulová šance, že si dítě bude číst jen tak samo pro sebe někdy jindy. Z tohoto důvodu čtenářské kluby kladou velký důraz na dílnu čtení, která je považována za nejdůležitější pilíř. Právě při ní se totiž nejvíce ukázalo, že knihy přitahují samy o sobě. „V klubech, kde byla zařazena dílna čtení, docházelo k viditelnému zlepšování čtenářských dovedností. V závěru projektu byla dílna čtení etablovaná téměř ve všech klubech.“⁸⁴

⁸² POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ, E., INGROVÁ, A. *S knihou po škole*, s. 35.

⁸³ Srov. Tamtéž, s. 34.

⁸⁴ Tamtéž, s. 34–36.

2.2.2 Druhý pilíř – Hovoř o tom, co jsi četl

Na čtenářský rozvoj dětí mají velký vliv vrstevnické skupiny. Ve čtenářských klubech tedy chtějí dát prostor doporučení knih dětí mezi sebou, aby ten, kdo dětem doporučuje knihy nebyl pouze manažer klubu.

Existuje celá řada způsobů, jak si děti mohou knihy doporučovat. Ve všech klubech se vytváří pravidelný kruh, ve kterém děti hovoří o tom, co doma přečetly, eventuálně se vracely ke knihám, které četly v dílně čtení. Pokud děti nějaká z knih zaujme, půjčí si ji z klubové knihovničky.⁸⁵

2.2.3 Třetí pilíř – Odejdi domů s knihou

Většina dětí, které klub navštěvují mají doma velmi málo knih a některé děti doma nemají vůbec žádné knihy. S knihami pro děti se tak děti, které do klubu dochází setkávají blíže až právě v klubu. Základní podmínkou je vůbec možnost si číst a vidět při čtení i druhé, z toho důvodu, aby děti poznaly, že čtení je pro ně může být zábavné. Právě to jim zprostředkovává dílna čtení, na které si děti mohou vypůjčit knihu z klubové knihovničky. Co však s rozečtenou knihou? Má v klubové knihovničce zůstat až do příštího týdne? Jelikož pouhá hodina a půl práce s knížkou v klubu nestačí pro rozvoj dětského čtenářství a čtení je potřeba chápat jako atraktivní a plnohodnotný způsob, jak děti mohou trávit volný čas, proto jsou děti vedeny k tomu, aby si vybíraly z klubové knihovny knihy, které si budou číst nebo prohlížet i doma. Všechny děti, pokud samozřejmě chtějí, odcházejí domů z klubu s knihou, kterou si budou číst po další týden. Proto dostane každé dítě žlutou plátěnou tašku, jako symbol aktivity „odcházím z klubu s knihou“.⁸⁶

Vzít si knihu a odnést si ji vypadá jako velmi snadný úkol, avšak není to zas tak jednoduché rozhodnout se, jakou knihu si vybrat. Kniha by pro dítě měla být zajímavá tematicky, ale musí také odpovídat i jeho čtenářské úrovni. Skoro každé dítě potřebuje s výběrem pomoci.⁸⁷

⁸⁵ Srov. POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ, E., INGROVÁ, A. *S knihou po škole*, s. 36.

⁸⁶ Srov. Tamtéž, s. 37-38.

⁸⁷ Srov. Tamtéž, s. 37–38.

2.3 Co čtenářské kluby chtějí děti naučit

„Návštěva v klubech by dětem měla pomoci k tomu aby:

1. rády a samostatně četly
2. samy si uměly vybrat knihu ke čtení či přihlížení dle svého zájmu
3. vzájemně si knihy doporučovaly
4. mluvily o tom, co přečetly – co se jim líbilo či nelíbilo
5. plánovaly, co si chtějí přečíst
6. používaly postupy, které jim pomohou porozumět textu:
 - propojovaly to, co čtou, s tím, co již znají, co zažily...
 - předvídaly o čem text bude – a to z ilustrací, názvu i míst v textu
 - doptávaly se na neznámá slova a souvislosti v textu
 - tvořily k textu obrázky, kladly samy sobě otázky o tom, co čtou
 - byly schopny text převyprávět
7. nalézaly v knihách zajímavé informace o lidech, jejich povaze a nejrůznějších věcech v životě
8. vytvářely společenství, v něm si naslouchají a vzájemně spolupracují”⁸⁸

Manažeři klubu kromě pravidelného zařazování tří pilířů, připravují také čtenářské lekce. V těchto čtenářských lekcích se soustředí především na rozvoj konkrétních čtenářských dovedností. Pro řízenou práci s textem neboli čtenářské lekce doporučují metody, které většinou vycházejí z programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Některé z postupů si upravují buď sami nebo za pomoci konzultantů tím způsobem, aby byly vhodné pro děti, které mají špatnou techniku čtení. Přeložili i několik materiálů ze zahraničí.

Co se týče čtenářských lekcí, tak zde dbají na to, aby společnému čtení předcházela tzv. aktivita před četbou, poté následovala aktivita při četbě, a nakonec bylo společné čtení zakončeno aktivitou po četbě neboli reflexí. Tato struktura je doporučována jak českými, tak zahraničními materiály, zabývající se rozvojem čtenářské gramotnosti.⁸⁹

⁸⁸ POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ, E., INGROVÁ, A. *S knihou po škole: školní čtenářské kluby*, s. 39.

⁸⁹ Srov. Tamtéž, s. 39.

2.4 Aktivita před četbou, při četbě a po četbě

Aktivita před četbou

Pomocí této aktivity se na četbu připravíme, naladíme a společně s dětmi se zaměříme na to, z jakého důvodu vlastně text čteme. Děti nasměrujeme k těm momentům, kterých je zapotřebí, aby si všimaly a pomůžeme jim, aby si vzpomněly na to, co už znají. Probudíme jejich zvědavost, touhu číst dál a posílíme také to, aby vnímaly sdělený text. Existují různé metody jako např. předvídání podle toho jak se kniha nebo kapitola jmenuje, z ilustrace, dále také z klíčových slov anebo diskuse o problému, kterým se text zabývá.⁹⁰

Aktivita při četbě

Jedná se o vhodně zvolený způsob, díky němuž děti lépe text pochopí a dokážou ho vysvětlit. Může se nepochybně jednat o prosté předčítání. Vhodné je však zařazovat také postupy, ukazující dětem možnost, jak mohou o textu přemýšlet. Vyzývá je tedy k tomu, aby si kladly otázky, aby předvíдалy další děj, aby si průběžně vyjasňovaly slova pro ně neznámá, k písemným nebo mluveným reakcím na ta místa, která je nějakým způsobem zaujala.⁹¹

Aktivita po četbě

Zde shrneme téma četby, ideálně navážeme na to, na co jsme si připravovali již před čtením. Tím umožníme dětem, aby sdílely zážitky a vytvořily si vlastní názor. Činnosti po četbě se odvíjí z cíle lekce. Např. pokud jsme si dali za cíl učit děti převyprávět text, již při čtení jim pomáháme s tím identifikovat okamžiky, které jsou pro příběh zlomové. V aktivitě po četbě děti vyzveme např. k tomu, aby udělaly obrázkovou osnovu nebo aby příběh dramatizovaly.⁹²

⁹⁰ Srov. POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ, E., INGROVÁ, A. *S knihou po škole*, s. 41.

⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 41,

⁹² Srov. Tamtéž, s. 41.

2.5 Podvojný deník jako jedna z používaných metod

Podvojný deník má výjimečné postavení, a proto je mu věnován větší prostor. Jedná se o metodu, díky které můžeme zaznamenat bezprostřední reakce dětí na četbu. Probíhá to tím způsobem, že si čtenář přeloží list papíru, na levou půlku papíru napíše z textu slovo, větu nebo odstavec, které ho něčím zaujaly, na pravou půlku poté napíše svůj komentář.

Právě tento jednoduchý postup umožňuje dětem říci že:

- a) četba je jejich prostor, ve kterém je může zaujmout cokoli
- b) to o čem čtou také může mít souvislost s jejich životem, může se jich to nějak týkat, aby si všímali toho jak
- c) jejich komentáře k četbě se nerozlišují na dobré a špatné, protože jsou to jejich komentáře
- d) mají o četbě přemýšlet, všimnout si těch věcí, které se jim líbí, ale také toho, čemu nerozumí a co považují za podivné⁹³

2.6 Kroky k založení čtenářského klubu

Když chce někdo založit čtenářský klub na základní škole nebo v knihovně, musí myslet na to, co všechno je nutné udělat, aby klub potom dobře fungoval a plnil úlohu, kterou má plnit, tj. zvyšovat čtenářskou gramotnost, mít smysl a pravidelnou aktivitu.⁹⁴

1. Najděte si v hodného spolupracovníka

Je pravdou, že čtenářský klub většinou zakládá učitel a při jeho vedení musí opustit svou učitelskou roli. Jelikož klub vedou dva lidé, je třeba si také najít vhodného spolupracovníka, kterým bývá většinou knihovník, pedagog volného času a v některých případech i rodič znalý pedagogické práce. Ukazuje se, že nejlepším vedením klubu je tandem učitel-knihovník, který si má vzájemně co nabídnout. Jejich vzájemná spolupráce je zároveň obohacující jak pro školu, tak pro knihovnu.⁹⁵

⁹³ POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ, E., INGROVÁ, A. *S knihou po škole*, s. 40.

⁹⁴ Srov. Tamtéž, s. 14.

⁹⁵ Srov. Tamtéž, s. 14.

2. Získejte vedení školy na svou stranu, vysvětlete přínosy klubu

Jelikož se založením klubu musí hlavně souhlasit vedení ZŠ, je třeba ho o tom nejdříve informovat a vysvětlit přínosy klubu a tím si vedení získat na vlastní stranu. Vedení musí být samozřejmě nakloněno především v otázce financování, zejména na vybavení klubu včetně umožnění používání školní techniky např. kopírky, tiskárny atd.⁹⁶

3. Vyberte vhodné místo pro klubová setkání

Další otázkou při zakládání klubu je vybrat vhodné místo, kde se bude moci klub scházet, protože s volnými prostory je to v našich školách komplikované, většinou v nich totiž nejsou žádné volné místnosti. Nejlepší je samozřejmě, aby se klub scházel ve školní knihovně, pokud je tam dost místa, aby si tam mohlo kolem patnácti lidí sednout do kruhu. Lze ale dobře využít i školní třídu, ve které vytvoříme „klubový kout“. Čtenářský klub totiž nemá přinášet knižní a čtenářskou kulturu pouze několika dětem, ale do celé školy.⁹⁷

4. Nepodceňte vybavení klubu

Zásadním vybavením klubu jsou nové, lákavé atraktivní knížky, ve kterých děj stojí na současných dětských příbězích a zároveň jsou zásadním přínosem pro práci v klubu. Je ale důležité nepodcenit další vybavení klubu, jako je např. koberec či sedací polštáře, které umožňují dětem, aby nebyly v kontaktu s knihami nejen u stolů a v lavicích. Součástí vybavení klubu je důležitá i nástěnka, jejímž prostřednictvím můžete sdílet dojmy z četby, různými způsoby prezentovat a doporučovat knihy a mimo jiné vystavovat dětské práce. Dalším vybavením může být křeslo, které se velice osvědčilo, jelikož v něm čtenář ostatním svou knihu předčítá anebo jim ji pouze představí. Zpestřením může být pro děti a klubové vedoucí interaktivní tabule a poslech audioknih.⁹⁸

5. Zvolte vhodný čas pro klubové setkání

Jelikož práce v klubu má být odpočinkovou činností, je nutné, aby klubová setkání navazovala na vyučování, nejlépe po pauze na oběd. Kdyby byl delší časový odstup, hrozilo by nebezpečí, že děti odejdou domů a na klub už nepočkají. Druhá varianta je

⁹⁶ Srov. POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ, E., INGROVÁ, A. *S knihou po škole*, s. 14.

⁹⁷ Srov. Tamtéž, s. 15.

⁹⁸ Srov. Tamtéž, s. 15-16.

zahrnutí klubu do pravidelné činnosti družiny a třetí variantou by mohla být organizovaná ranní setkání klubu, kdy budou děti svěží.⁹⁹

6. Nastavte vhodně počet členů klubu

Pro udržení hladkého průběhu klubových setkání je velmi podstatné mít v klubu vhodný počet dětí. Zejména pokud jsou to děti, které mají problémy s technikou čtení a udržením pozornosti. Je doporučeno pracovat s nejvíce 12 dětmi, ale je také prokázáno, že optimální počet je 10 dětí, kdy je skutečně možné vyjít vstříc jejich individuálním potřebám.¹⁰⁰

7. Nenechte vytvoření klubových skupin náhodě

Není dobré řešení, aby se založil klub pro děti bez ohledu na jejich věk, protože se liší rozdílnou čtenářskou úrovní a vedoucí pak má problém se sestavením programu vhodného pro všechny. Z tohoto důvodu je třeba nenechat vytvoření klubových skupin jen tak na náhodě. Proto se ze zkušenosti některých škol, kde je více klubů, ustavuje většinou jeden klub pro zdatnější a druhý pro méně zdatné čtenáře.¹⁰¹

8. Jak klub propagovat

Důležitá je samozřejmě i propagace klubu, která působí a ovlivňuje nejvíce nábor dětí do čtenářského klubu. Jako příklad je možné uvést pořádání dnů otevřeného klubu, hledání sponzora, využívání klubového vybavení při běžné výuce, čímž nečlenové poznají, co klub nabízí navíc než škola atd.¹⁰²

9. Nebojte se nastavit pravidla klubové práce

Čtenářský klub, byť je prezentován jako zábavný a atraktivní kroužek, nebojte se nastavit a ujasnit si pravidla chování všech členů klubu, tj. nejenom dětí, ale i vedoucích. Je zajímavé, že častokrát mají větší problém s dodržováním pravidel vedoucí. Stává se jim totiž, že si přeplní program, což má za následek, že jim nevyjde

⁹⁹ Srov. POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ, E., INGROVÁ, A. *S knihou po škole*, s. 18.

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 18.

¹⁰¹ Srov. Tamtéž, s. 18.

¹⁰² Srov. Tamtéž, s. 19.

moc času pro vyjádření dětí, na výběr knížky a není ani potřebný čas na dílnu čtení, jaký potřebuje konkrétní skupina dětí.¹⁰³

10. Hodnoťte citlivě

Při hodnocení sledujte docházku dětí, jaké knížky si půjčují, jejich dovednosti dokumentující jejich přístup k četbě, růst jejich komunikačních a osobnostně-sociálních kompetencí. Je žádoucí, vyvarovat se klasickému školnímu hodnocení. Hodnoťte vždy citlivě, jelikož nejde o vystavení dítěti nějakého klubového vysvědčení se známkou.¹⁰⁴

11. Plánování obsahu klubových setkání

V neposlední řadě si musí každý vedoucí klubu pečlivě připravovat obsah jednotlivých klubových setkání, obrovskou chybou by totiž byla improvizace. Je třeba si program schůzky, stanovit si co bude mít který vedoucí na starosti, jasně si rozdělit role a promyslet konkrétní cíle dané schůzky. Připravte si raději méně aktivit a dětem poskytněte více času k jejich splnění a prožití, věnujte prostor k reflexi a hodnocení dojmů ze schůzky. Vždyť stále platí, že „méně, znamená více“.¹⁰⁵

2.7 Zapojení základních škol do projektu

Do projektu je zapojeno celkem 37 základních škol v České republice.

- V Praze celkem 10 škol – ZŠ Olešská, Praha 10; ZŠ s RVJ Bronzová, Praha 13; ZŠ a MŠ Petra Strozziho, Praha 8; ZŠ Šimanovská, Praha 9; ZŠ a MŠ Angel, Praha 12; ZŠ Květnového vítězství, Praha 11; ZŠ Campanus, Praha 11; ZŠ K. Čapka, Kodaňská, Praha 10; ZŠ nám. Curieových, Praha 1; FZŠ prof. Otakara Chlupa, Praha 13
- V Jihomoravském kraji 1 škola – ZŠ Jana Broskvy, Brno - Chrlice
- V Jihočeském kraji 4 školy – ZŠ Záhoří u Písku; ZŠ Tylova, Písek; ZŠ Zborovská, Tábor; ZŠ Tomáše Šobra, Písek
- V Královéhradeckém kraji 2 školy – ZŠ T. G. Masaryka, Náchod; ZŠ Meziměstí
- V Libereckém kraji 2 školy – ZŠ Švermova, Liberec; ZŠ U Soudu, Liberec

¹⁰³ Srov. POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ, E., INGROVÁ, A. *S knihou po škole*, s. 21.

¹⁰⁴ Srov. Tamtéž, s. 21.

¹⁰⁵ Srov. Tamtéž, s. 22.

- V Moravskoslezském kraji 4 školy - ZŠ Jesenická, Bruntál; ZŠ Janáčkovo náměstí, Krnov; ZŠ M. Pujmanové, Havířov - Šumbark; ZŠ Kontešinec, Český Těšín
- V Pardubickém kraji 2 školy - ZŠ Prosetín; ZŠ Chrast
- V Plzeňském kraji 2 školy - ZŠ Jižní předměstí, Rokycany; ZŠ Staňkov
- Ve Středočeském kraji 4 školy - 7. ZŠ Kolín, Masarykova; ZŠ Zlonice; ZŠ Generála Klapálka, Kralupy n. Vltavou; 5. ZŠ Kolín, Mnichovická
- Ve Zlínském kraji 1 škola - ZŠ Na Výsluní, Uherský Brod
- V Ústeckém kraji 5 škol - ZŠ Březno; ZŠ Vejprty; ZŠ Dubí I.; ZŠ Ruská, Litvínov; ZŠ Buzulucká, Teplice¹⁰⁶

2.8 Centra kolegiální podpory

Sítí pročtenářsky orientovaných škol, které se otevírají všem zájemcům o rozvoj čtenářství dětí a mládeže jsou centra kolegiální podpory neboli CKP. Od března 2017 se v nich konají pravidelné dvouhodinové měsíční akce, které probíhají formou praktických workshopů s možností se zapojit. Návštěvníci centra mají příležitost seznámit se zde s příklady dobré praxe jak u nás, tak v zahraničí. Mohou se seznámit s některými spisovateli, kteří píšou knihy pro děti a mládež a mají umožněno předávat zde i své zkušenosti.¹⁰⁷

V České republice pracuje celkem 8 CKP a nachází se v těchto krajích a ZŠ:

- Hlavní město Praha – ZŠ Květnového vítězství, Praha 11
- Jihočeský kraj – ZŠ Zborovská, Tábor
- Liberecký kraj – ZŠ U Soudu, Liberec
- Moravskoslezský kraj – ZŠ Janáčkovo náměstí, Krnov
- Pardubický kraj – ZŠ Chrast
- Plzeňský kraj – ZŠ Jižní předměstí, Rokycany
- Středočeský kraj – 5. ZŠ Kolín, Mnichovická
- Ústecký kraj – ZŠ Vejprty¹⁰⁸

¹⁰⁶ Čtenářské kluby. *Kluby*. [online]. <http://new.ctenarskekluby.cz/kluby>

¹⁰⁷ Srov. Čtenářské kluby. *O centrech*. [online]. <http://new.ctenarskekluby.cz/o-centrech>

¹⁰⁸ Tamtéž

2.9 Dílna čtení

První pilíř, který je pevný a o který se žáci mohou opřít při svém rozvoji čtenářské a kritické gramotnosti je prožitkové čtenářství. Pravidelné čtení, které je spojeno se zážitkem z četby zvyšuje u žáka jeho šance získání přesvědčeného postoje ke čtení a ovládne také i obtížné čtenářské dovednosti.¹⁰⁹

Právě dílna čtení je jednou z možností, jak cíleně a pravidelně rozvíjet prožitkové čtenářství. Dílna čtení je celoroční systém práce, který žákům pomáhá stát se opravdovými čtenáři. Praktický systém, který je určen dětem od 3. do 9. třídy vychází z programu RWCT. Díky němu se daří rozečíst děti, které se dosud čtení vyhýbaly, rozvíjí čtenářské dovednosti a vytváří čtenářské společenství ve třídě. Žáky provází na jejich cestě ke knihám, které jsou náročnější a složitější a také k vyspělejšímu čtenářství. Dílna čtení se může využívat také pro děti v mateřských školách, pro žáky 1. a 2. tříd, může se užít i pro práci se studenty na středních školách i s dospělými čtenáři. Souvislost mezi zájmem o čtení, čtenářskou gramotností a vzdělávacími výsledky žáků je velmi významná, jelikož žáci, kteří pravidelně čtou knihy se učí podstatně lépe, a to ve všech předmětech. Podaří-li se nám tedy žáky rozečíst a přivést je k tomu, aby pravidelně četli, můžeme tím výrazně ovlivnit také jejich celkové vzdělávací výsledky.¹¹⁰

2.9.1 Principy dílny čtení

- *„Žák si vybírá knihu ke čtení, a to především beletristickou.*
- *Žáci mají pravidelnou a častou příležitost ke čtení, mají dostatek nerušeného času na čtení v duchu přímo ve škole při vyučování.*
- *Žáci sdílejí svůj čtenářský zážitek se spolužáky.*“¹¹¹

2.9.2 Průběh dílny čtení

Pro děti, které ke čtenářství nemají vztah a mají s ním špatnou zkušenost, ale také pro děti z rodin, kde se čte, je na dílně čtení uchvacující to, že každý si může vybrat knihu

¹⁰⁹ Srov. ŠAFRÁNKOVÁ, K., ŠLAPAL, M., *Dílna čtení - Principy a zkušenosti z programu RWCT*. Dobříš: Kritické myšlení, 2017, s. 6.

¹¹⁰ Srov. Tamtéž, s. 6.

¹¹¹ Tamtéž, s. 7.

jakou chce, sám si určuje své tempo čtení a čte si nerušeně jen pro sebe. Čtení knih není jen individuální činností, ale poskytuje nám také příležitost mluvit s ostatními o poutavých, závažných, osobních a společenských tématech, o kterých se v knihách dočteme. Společné povídání utvářejí přátelské vazby mezi dětmi. Ve třídě, která je čtenářsky naladěna dostávají žáci cenné uznání od druhých, budují si opět chuť číst a zvyšují v očích dětí zajímavost a prestiž čtení knih. Na cestě k lepší čtenářské dovednosti může žákovi pomoci také učitel, který promyšleně připravuje učební možnosti. „*Proto se v dílně čtení prolínají dva proudy – čas a podmínky pro čtení volné i průběh uspořádaný tak, aby žáci nacházeli podněty a chuť své čtenářství obohacovat, pracovat na sobě.*”¹¹²

2.9.3 Dílna pro volné čtení

Při volném čtení si žáci sami vybírají, co budou číst, způsob, jakým budou na četbu reagovat a jak budou sdílet své dojmy. Aby se žáci vzájemně nerušili, učitel jim určí, kolik minut mají na četbu v duchu a kolik minut mají na sdílení. Do průběhu dílny však už učitel nijak nezasahuje.¹¹³

2.9.4 Dílna pro řízenější čtení a její obecná struktura

1. Minilekce na úvod, která je zaměřená na jev, jenž budeme sledovat či dovednost, kterou budeme rozvíjet.
2. Do minilekce zařadíme modelování, se žáky mluvíme o daném jevu (např. žánr postavy, konflikty, vypravěčská perspektiva), společně přemýšlíme nad tím, jaký bude postup. Minilekce není dlouhá, trvá maximálně 10 minut.
3. Samostatné čtení, které není rušeno žádnými úkoly, otázkami a pohybem žáků. Optimální doba čtení je 20 až 30 minut.
4. Sdílíme se spolužákem nebo v malé skupině.
5. Společná práce v kruhu, kde sdělujeme, prezentujeme a vyvozujeme. Musíme počítat s tím, že žáci přečetli jen určitý úryvek své knihy a že v něm nemuseli najít jev, který jsme chtěli v minilekci sledovat. Pro sebe mohou také sledovat

¹¹² ŠAFRÁNKOVÁ, K., ŠLAPAL, M., *Dílna čtení - Principy a zkušenosti z programu RWCT*, s. 7.

¹¹³ Srov. Tamtéž, s. 7.

kolik stran přečetli, hodnotit, jak byl text zajímavý, jako nabídka druhým. Je důležité starat se o to, aby se mohl uplatnit každý, kdo chce.¹¹⁴

2.9.5 Modelování v dílně čtení

Když učitel zadává žákům úkoly pro čtení, využívá modelování, při kterém jim ukazuje, jakým způsobem by daný úkol dělal on. Nejde o to vysvětlit zadání, ale jde hlavně o to, ukázat myšlenkový proces, jenž vede ke splnění úkolu. Učitel žákům přečte úryvek svého textu, kdy se většinou jedná od dětskou knihu, kterou i takto žákům představuje. V případě, že učitel chce, aby žáci vyplňovali nějaký pracovní list nebo grafický organizér, nejprve dětem ukáže, jak by ho vyplňoval on nad svým textem, přitom uvažuje nahlas a zapisuje si. Na tabuli poté vyvěsí vyplněný pracovní list a každý se na něj může přijít podívat, když bude vyplňovat svůj vlastní pracovní list a může tak v něm získat oporu pro svoji práci. Učitel by se neměl snažit o nějaký dokonalý zápis, jde totiž o autenticitu a vlastní pojetí. Modelování je ukázkou jedinečného procesu myšlení a uvažování nad textem nebo úkolem, a ne nějaké předvedení vzoru. Pro žáky není až tak podstatné k čemu učitel dojde a jaké jsou jeho závěry, ale to, jak se k nim dobíral. Sledují s učitelem způsob, jenž se ubírá jeho myšlení a tím se učí strategickému myšlení a čtení.¹¹⁵

Když má nastat chvíle pro sdílení zápisků ve dvojicích, může učitel znovu modelovat. Ukáže, jak by sdílel své zážitky z četby se spolužákem, jakým způsobem by mu naslouchal a jak by reagoval. Při modelování učitel žákům zaobaleně sděluje, jaká očekávání má ohledně průběhu jejich práce.¹¹⁶

2.9.6 Pravidla dílny čtení

1. *Čteme po celou dobu.*
2. *Nikoho nevyrušujeme.*
3. *Vybereme si knihu na čtení před začátkem dílny čtení.*
4. *Můžeme sedět pohodlně kdekoli, pokud tím nerušíme sebe ani ostatní.*¹¹⁷

¹¹⁴ Srov. ŠAFRÁNKOVÁ, K., ŠLAPAL, M., *Dílno čtení - Principy a zkušenosti z programu RWCT*, s. 7.

¹¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 7-8.

¹¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 7-8.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 9.

Když zavádíme dílny čtení, můžeme se opřít o několik pravidel která učitelé se žáky společně vyvodí anebo učitel žáky s pravidly seznámí a společně pak reflektují, jak je dodržování těchto pravidel důležité. Pravidlo „Nikoho nevyrušujeme.“ je velice důležité právě proto, aby se žáci doopravdy začali a ponořili se do příběhu. Pokud nás však někdo vyruší, tento proces nám tím stíží a možnost soustředění se snižuje. Mezi pravidla je možno zařadit také taková pravidla, která žákům dávají možnost volby jako např. „Můžeme sedět pohodlně kdekoli.“ Žáci si tak vyberou místo, které je pro ně pohodlné, a to že mohou sedět i mimo svoji lavici v nich vyvolá pocit neobyčejné situace a zážitku. Tím je zvyšována ochota žáků si číst a vytváří se tak atmosféra přátelského posezení nad knihou.¹¹⁸

Pravidel by však nemělo být hodně, jinak by si je žáci nedokázali zvnitřnit, je tedy vhodné, aby pravidel bylo maximálně šest. Ve třídách, které jsou na dílny čtení již zvyklé nemá práce s pravidly takový význam jako ve třídách, kde jsou kázeňské problémy nebo ve třídách, ve kterých se žáci s význam dílny čtení teprve seznamují.¹¹⁹

2.10 Čtenářské kluby na ZŠ T. Šobra, na ZŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ Záhoří

„Říká se, že dnešní děti nečtou – je tomu skutečně tak? Pokud ano, je možné tento stav změnit? Proč je důležité, aby děti četly? Jak rozvíjet dětské čtenářství? Jaké knížky baví dnešní děti? Jak čtenářské aktivity zakomponovat do běžné výuky?“¹²⁰

Na všechny tyto otázky hledají odpovědi i tyto tři uvedené školy, které jsou zapojeny do projektu „Školní čtenářské kluby na 2. stupni ZŠ“. V uvedeném projektu budou pracovat tři roky s podporou Nové školy, o. p. s. spolu s dalšími základními školami, které jsou do projektu zapojeny napříč celou Českou republikou. Tento projekt je financován z prostředků Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání a probíhá od 1. listopadu 2016 do 30. října 2019. Kluby se zaměřují se na to, jak rozvíjet čtenářství u náctiletých dětí, u nichž doma nemá četba své pevné místo anebo také tam, kde se nevěnuje pozornost jejich potřebnému vzdělání.¹²¹

¹¹⁸ Srov. ŠAFRÁNKOVÁ, K., ŠLAPAL, M., *Dílno čtení - Principy a zkušenosti z programu RWCT*, s. 9.

¹¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 9.

¹²⁰ Základní škola Tomáše Šobra a Mateřská škola Písek. *Školní čtenářské kluby*. [online]. © 2015-2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <https://www.zstsobra.cz/skola/skolni-ctenarske-kluby>

¹²¹ Srov. Tamtéž

Společná přesvědčení o dětském čtenářství:

- „Rozvijet čtenářství můžeme jen u dětí, které poznaly radostný zážitek z četby.
- Každé dítě potřebuje při své čtenářské cestě průvodce.
- Čtení je potřeba věnovat čas.
- Čtenářská gramotnost je základním předpokladem i životního úspěchu dětí.“¹²²

Cílem těchto klubů je, aby pozitivně ovlivňovaly své členy a jejich vztah ke knihám a ke čtení. Kluby by měly přenést kladný postoj ke čtenářství rovněž do jejich osobního života a tím přinejmenším kultivovat také jejich domácí prostředí. Kluby jsou vybaveny kusovými koberci a podsedačky. To, že se děti ve chvílích samostatného čtení mohou odpoutat od lavic a můžou si najít svou pohodlnou pozici, je pro ně velice příjemné a zároveň je to také jedno ze základních pravidel pro rozvoj čtenářství, metody, která se velmi osvědčila, a to metoda RWCT (Čtením a psaním ke kritickému myšlení) Dílna čtení. Velmi důležitá je však hlavně vybavená knihovna, což je pro mnohé žáky věc, na kterou nejsou zvyklí z domova. Ideálem všech čtenářských klubů je knihovna, která má vyrovnané barevné hřbety knih, kolem které se žáci shlukují, vybírají si knihy, vyndávají je, aby si je prohlédli a zase je vrací zpět a doporučují si zde knihy mezi sebou.¹²³

Náplň klubů je od začátku založena na třech hlavních čtenářských aktivitách:

1. Sdílení vlastního čtenářství a doporučování si knih vzájemně – důraz je zde kladen na vrstevnické doporučování, což je základní faktor při výběru knihy a v motivaci k četbě vůbec.
2. Půjčování knih domů – toto půjčování má svá jasně stanovená pravidla, která si každá škola nastaví podle sebe.
3. Na schůzce se pracuje přímo s knihou, kde je kladen důraz na samostatné čtení knih, které si žáci mohou vybrat podle vlastní volby formou dílny čtení, popřípadě přímá práce s knihou formou čtenářských lekcí.¹²⁴

¹²² Základní škola Tomáše Šobra a Mateřská škola Písek. *Školní čtenářské kluby*. [online].

<https://www.zstsobra.cz/skola/skolni-ctenarske-kluby>

¹²³ Srov. Základní škola Josefa Kajetána Tyla. *Čtenářské kluby na Tylovce*. [online]. © 2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <https://www.zstylova.cz/ctenarske-kluby-na-tylovce/>

¹²⁴ Srov. Tamtéž

Ve čtenářském klubu se organizují také schůzky, které mají i jiný program. Jde o Den otevřeného klubu, jsou pozváni rodiče, nebo spolužáci, popřípadě ostatní učitelé školy, návštěvy různých osobností v klubu a scénické čtení.¹²⁵

Čtenářský klub by měl být vlídným a inspirativním prostředím jak pro děti, tak i pro paní učitelku, která klub vede. To, že paní učitelka může při vedení klubu spolupracovat s knihovnicí obohacuje její postup o nový rozměr. Knihovnice totiž mají větší přehled o dětské literatuře, nevážou je žádné osnovy a mnohdy se jim lépe daří vytvořit správnou volnočasovou atmosféru. Tandemová práce učitel – knihovnice přináší možnost osobního a profesního růstu, a to na obou stranách. Obě dvě mají svoji osobní metodičku, která jim pomáhá v přípravě klubového programu, takovým způsobem, aby byl pro děti zábavný a sledoval konkrétní čtenářské cíle a aby se dal postupem času dobře využít i v běžné výuce. Smyslem projektu není jen těch přibližně 12 dětí, které chodí do klubu, ale hlavně postupně ovlivňovat celé školní prostředí směrem k otevření se čtenářství a jeho využití ve výuce i v jiných oblastech než jen v českém jazyce. Setkání v klubu mohou pedagožkám umožnit, aby si vyzkoušely postupy nebo metody, k nimž by třeba v běžné výuce neměly odvalu, a to ať už z důvodu vysokého počtu dětí ve třídě nebo že jsou si v metodě nejisté anebo proto, že musí beze zbytku splnit cíle hodiny. Když se v klubu něco nepodaří, tak to nevadí, jelikož každá chyba je příležitostí, jak něco zlepšit. Důležité však je se zastavit v reflexi setkání nad tím, z jakého důvodu se něco nepodařilo a hledat cesty, jak to příště zkusit lépe.¹²⁶

Kluby navazují na tříleté zkušenosti mimopražského projektu „Brána ke vzdělávání“, který je financován v rámci Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost.¹²⁷

Na základní škole ZŠ. T. Šobra se čtenářský klub schází od února 2017. Do klubu v současné době dochází 10 dětí z druhého stupně, z nichž část tvoří žáci se speciálně vzdělávacími potřebami. Děti se v klubu potkávají každé úterý na hodinu a půl, a to ve formě volnočasové aktivity. Cílem tohoto setkávání je vytváření čtenářského společenství. Centrem tohoto společenství je velmi rozmanitá nabídka knih a čtení. Čtenářský klub vede kmenová pedagogická pracovnice školy a knihovnice.¹²⁸

¹²⁵ Srov. Základní škola Josefa Kajetána Tyla. *Čtenářské kluby na Tylovce*. [online]. <https://www.zstylova.cz/ctenarske-kluby-na-tylovce/>

¹²⁶ Srov. Základní škola Tomáše Šobra a Mateřská škola Písek. *Školní čtenářské kluby*. [online]. <https://www.zstsobra.cz/skola/skolni-ctenarske-kluby>

¹²⁷ Srov. Tamtéž

¹²⁸ Srov. Tamtéž

Stejně tak tento klub probíhá i na ZŠ. J. K Tyla, kde byl klub založen 1. února 2017 a který vede učitelka a knihovnice ZŠ. Jeho členové se pravidelně scházejí ve školní knihovně každý pátek ve 14 hodin v počtu 10 dětí. Knihovna je prostorná a velice dobře vybavena nejenom bohatou nabídkou knih ale i hračkami a technikou. Děti si zde hrají různé hry, čtou si buď společně nebo každý sám, povídají si a naslouchají jeden druhému.¹²⁹

Ve čtenářském klubu na ZŠ Záhoří se scházejí pravidelně každou středu odpoledne na dvě vyučovací hodiny ve školní knihovně. Je vybavena koberečky a podsedáky, aby děti měly při čtení pohodlí. Jsou případy, kdy mají setkání v tělocvičné nářadovně nebo v učebně umění, podle přání dětí. Vedoucí klubu je učitelka ČJ a knihovnice z veřejné knihovny. Děti si zde čtou knížky jak z knihovny, tak donesené z domova. Setkání začínají vždy společným posezením v kruhu a povídá se o tom co se stalo od doby, kdy se neviděly, jestli něco nového četly apod. Na každém setkání klubu je uvařený čaj a sušenky, na což se děti velice těší. Do klubu zde dochází 10 dětí, které jsou poměrně dost problémové. Jsou to především děti s nejednoduchým domácím prostředím, kde doma nemají ani jednu knihu nebo děti, které mají výchovné, vzdělávací nebo psychické problémy, mnohdy děti z neúplných rodin nebo z rodin, kde rodiče nevěnují dětem dostatečnou pozornost a péči.¹³⁰

¹²⁹ Srov. Základní škola Josefa Kajetána Tyla. *Čtenářské kluby na Tylovce*. [online]. <https://www.zstylova.cz/ctenarske-kluby-na-tylovce/>

¹³⁰ Srov. Základní škola a Mateřská škola Záhoří. *Školní čtenářské kluby*. [online]. © 2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://zszahori.cz/zakladni-skola/skolni-ctenarske-kluby>

3 Výzkumy čtenářské gramotnosti a čtenářství

V této kapitole chci zmapovat dosud provedené výzkumy v oblasti dětského čtenářství, jelikož se má poslední kapitola bude zabývat výzkumným šetřením ve čtenářských klubech, kde budu testovat hypotézy, které si stanovím právě na základě těchto průzkumů.

Národní knihovna České republiky za spolupráce s Ústavem pro českou literaturu Akademie věd České republiky organizuje pravidelně celostátní průzkumy, které jsou zaměřené na vztah dětí a dospělé populace ke čtenářství, četbě a ke knihám obecně. Česká republika se také zapojuje do několika mezinárodních výzkumů zabývajících se také právě tématem čtenářské gramotnosti.

3.1 Výzkum PISA 2009

PISA je projektem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a v současné době se řadí mezi nejdůležitější a nejvýznamnější šetření ve světě. Jeho hlavním úkolem je na konci povinné školní docházky zjistit, do jaké míry si žáci osvojili dovednosti a vědomosti, které bezpodmínečně potřebují pro jejich další studijní roky nebo případně pro jejich rychlé a úspěšné zapojení do společenského života, a hlavně pro jejich uplatnění na trhu práce. Výzkum je zaměřen na tři hlavní oblasti, kterými jsou čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost. Cílem výzkumu však není zjistit, do jaké míry jsou žáci schopni reprodukovat získané vědomosti, ale do jaké míry těchto nabytých vědomostí a dovedností dokážou využít.¹³¹

Výzkum PISA v roce 2009 byl zaměřen zejména na oblast čtenářské gramotnosti. Výzkum mimo zjišťování stávající úrovně čtenářské gramotnosti obsahoval i její vývoj od roku 2000. Celkem se do výzkumu zapojilo 290 škol, vzorkem pro zkoumání byli žáci narození v roce 1993, což znamená, že v době výzkumu končili svoji povinnou školní docházku anebo případně navštěvovali první ročník škol středních. Výsledky žáků představují jejich zastoupení ve skupinách podle toho, jak zvládají čtenářské dovednosti. Na základě výsledků byli žáci zařazeni do 6 úrovní způsobilosti, které byly v projektu vymezeny. Žáci zařazení do nejvyšší úrovně

¹³¹ Srov. PALEČKOVÁ, J., TOMÁŠEK V., BASL J. *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009. Umíme ještě číst?*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010, s. 5.

způsobilosti dosáhli výborných výsledků a byli tak označeni jako vynikající čtenáři se schopností ovládat velmi složité čtenářské dovednosti.¹³²

Ve srovnání s ostatními zeměmi OECD se umístili žáci České republiky ve spodní třetině celého žebříčku zemí, protože dosáhli jen podprůměrných výsledků. Na základě těchto výsledků lze tedy konstatovat, že od roku 2000 došlo k poměrně výraznému zhoršení. Výstrahou bylo pro nás to, že téměř 23 % žáků, se ocitlo na základě výsledků ve skupině s nejhůřší úrovní čtenářských kompetencí. Toto číslo také výrazně převyšovalo mezinárodní průměr. Výsledky šetření ještě také prokázaly to, že na zhoršující se úroveň čtenářských dovedností v ČR má vliv zejména zhoršující se skupina chlapců. Důkazem toho je, že se do skupiny s nedostatečnou úrovní čtenářských kompetencí propadlo téměř o třetinu více chlapců než v roce 2000.¹³³

3.2 Výzkum PISA 2015

V České republice probíhalo výzkumné šetření od 23. března do 17. dubna v 345 školách. Zapojilo se do něho více jak 7 000 žáků devátého a desátého ročníku vzdělávání, kteří se narodili v roce 1999. Společně se žáky se do projektu PISA 2015 zapojilo kolem 6 000 učitelů, tím, že vyplnili „učitelský dotazník.“ *„Mezinárodní šetření PISA (Programme for International Student Assessment) je považováno za největší a nejdůležitější mezinárodní šetření v oblasti měření výsledků vzdělávání, které v současné době probíhá. Je jedním z programů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD).“*¹³⁴

Tento projekt se nezaměřuje pouze na zjišťování úrovně čtenářské gramotnosti, ale i na úroveň matematické a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků, kteří jsou ve většině zúčastněných zemí v posledním ročníku povinné školní docházky. Výzkum se uskutečňuje v devítiletém rozmezí a je rozdělen do tří fází. V každé jednotlivé fázi jsou vždy sledovány všechny tři oblasti, ale každá fáze je zaměřena na jednu z nich. Podle výsledků tohoto průzkumu je Česká republika hodnocena v úrovni čtenářské gramotnosti mírně pod světovým průměrem. Děvčata v ČR dosáhla lepších výsledků

¹³² Srov. PALEČKOVÁ, J., TOMÁŠEK V., BASL J. *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009. Umíme ještě číst?*, s. 10

¹³³ Srov. Tamtéž, s. 16.

¹³⁴ BLAŽEK, R., PŘÍHODOVÁ, S. *Mezinárodní šetření PISA 2015: národní zpráva: přírodovědná gramotnost*. Praha: Česká školní inspekce, 2016, s. 5.

než chlapci, ale ukázalo se, že tento rys byl společný téměř ve všech zemích, které se zúčastnily tohoto šetření.¹³⁵

3.3 Školní čtenářské kluby a jejich efekt v posilování dětských čtenářských návyků a radostí z četby

Ve školním roce 2013/2014 proběhlo výzkumné šetření, které mělo za cíl zjistit:

1. Zda je u dětí, které navštěvují čtenářský klub posilován žádoucí čtenářský postoj, eventuálně návyky a motivace.
2. Zda je možné, aby byly zformulovány nějaké dílčí závěry o tom, jak jsou čtenářské kluby funkční a jaký vliv mají na rozvoj čtenářské gramotnosti.
3. Zda čtenářské kluby navštěvují ty děti, pro které jsou tyto kluby určeny.¹³⁶

Bylo provedeno kvantitativní šetření prostřednictvím dotazníků, které měly pro děti formu poutavých čtenářských knížek. Dotazníky dostaly také třídní učitelé. Do výzkumného šetření se zapojilo 13 škol, které jsou součástí projektu „Brána ke vzdělávání: školní čtenářské kluby“. Celkem bylo sebráno 918 dotazníků od žáků, z nichž 206 dochází do čtenářského klubu. Do šetření byly zapojeny celé třídy, díky tomu se mohlo provést porovnání žáků, kteří docházeli do čtenářských klubů a kteří nikoli.¹³⁷

Z výsledků jasně vyplynulo, že projekt podpořil naplnění cílů z oblasti čtenářské gramotnosti. Děti v dotaznících také uvedly, že si v klubech rády čtou, povídají si s ostatními dětmi a s manažerkami klubů o knihách a doporučují si knihy mezi sebou navzájem. Kluby taktéž zpřístupňují dětem cesty ke knihám. Děti si s pomocí manažerek knihy vybírají a půjčují si je také domů. Tato zjištění jsou rovněž potvrzena i srovnáním skupiny dětí, které chodí do klubu s kontrolní skupinou podobně znevýhodněných dětí ze stejných základních škol, které ale do klubů nechodí. Také zde se jednoznačně ukázalo, že děti, které docházejí do klubů si čtou mnohem raději a častěji než děti, které do klubu nechodí. Současně děti, které navštěvují čtenářský klub

¹³⁵ Srov. BLAŽEK, R., PŘÍHODOVÁ, S. *Mezinárodní šetření PISA 2015*, s. 5.

¹³⁶ Srov. *Výzkumná zpráva: Evaluační šetření projektu Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. [online]. <http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/o-projektu>

¹³⁷ Srov. Tamtéž

uvádějí ve srovnání s dětmi, které kluby nenavštěvují daleko menší absenci čtenářských aktivit.¹³⁸

Pokud se jedná o klubové děti, poměrně často se zde objevuje to, že jejich čtenářské činnosti jsou spjaty s návštěvou čtenářského klubu. Vzhledem k tomu, že většina dětí, které do klubů dochází jsou z nepodnětného rodinného prostředí a díky srovnání s odpověďmi jejich spolužáků lze usuzovat, že klubová činnost podporuje dětské čtenářství. V případě, že by děti navštěvující čtenářské kluby neměly příležitost provádět aktivity, které rozvíjejí čtenářství v klubech, neprováděly by je s velkou pravděpodobností vůbec. Kluby tím způsobem dávají dětem, které doma nemají čtenářsky podnětné prostředí a přístup ke knihám čtenářské příležitosti. Tyto děti tuto příležitost, která se jim nabízí většinou rády a aktivně využívají.¹³⁹

Hlavní zjištění výzkumu:

- Většina dětí, které navštěvují čtenářské kluby uvedla, že čte. Jen tři děti navštěvující klub uvedly, že nečtou.
- Děti, docházející do klubu uvedly, že přečtou více knih, než ostatní děti a uvedly také i to, že čtou častěji než ostatní dotazované děti.
- Děti, navštěvující klub zažívají pocit, že ve škole věděly něco navíc mnohem častěji, poněvadž si o tom někde přečetly.
- Děti, které jsou ve čtenářských klubech podněcovány k tomu, aby hovořily o tom, co čtou, hovoří o knihách se svými spolužáky, rodiči a učiteli mnohem častěji než jejich vrstevníci.
- Čtenářské kluby jsou pro téměř všechny svoje členy jediným místem, kde získávají knihy ke čtení.
- Děti nevnímají školu jako místo, kde by mohly sdílet své zážitky z četby a kde by jim byly nabízeny knihy k samostatnému čtení.
- Škola má ohromný potenciál v rozvoji čtenářské gramotnosti. Ty děti, které se setkaly ve vrstevnickém prostředí s aktivitami rozvíjejícími čtenářskou

¹³⁸ Srov. Výzkumná zpráva: *Evaluační šetření projektu Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. [online].

<http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/o-projektu>

¹³⁹ Tamtéž

gramotnost, uvedly daleko lepší vztah k četbě než jejich vrstevníci, kteří tuto možnost ve škole neměli.

- Škola moc nevyužívá svých možností v rozvíjení čtenářské gramotnosti.
- Čtenářskou kulturu na školách je možné účinně prohloubit. Děti, jež jsou cíleně vedeny k vlastní četbě, k tomu, aby sdílely své zážitky a k pravidelnému čtenářství, jsou si této skutečnosti dostatečně vědomy.¹⁴⁰

V rámci dotazníkového šetření byly děti dotazovány na místo, na kterém si čtou nejraději. Měly na výběr zaškrtnout tyto možnosti: někde sám, ve třídě při vyučování, ve čtenářském klubu, v knihovně, doma, někde jinde a také možnost nečtu. Ukázalo se, že žádné z dětí, které navštěvuje čtenářský klub nezaškrtnulo, že nečte. Tyto pozitivní výsledky sice nevypovídají nic o tom, jaké mají dotazované děti z klubů čtenářské dovednosti, ale vypovídají o tom, že se klubové děti považují za čtenáře na rozdíl od několika procent dětí nenavštěvujících klub, které uvedly, že nečtou.¹⁴¹

Dotazované děti nejvíce uvedly, že si čtou nejraději doma, popřípadě někdy samy. Dále 38 % dětí navštěvujících čtenářský klub uvedlo, že si rády čtou v klubu. V souvislosti s klubovou prací ukazuje tato informace na to, že kluby se stávají pravidelnou součástí života dětí a že jejich čtenářské příležitosti jsou díky tomu daleko širší. Vystává zde otázka, zda si děti svou touhu po čtení nespojují jen s řízenými činnostmi a zda děti, které čtou v klubu čtou také doma. Vzhledem k uvedeným odpovědím, kolik knih přečtou děti z klubu a k odpovědím na otázky, které se týkají hovoru o knihách se předpokládá velká pravděpodobnost toho, že čtenářský klub jako příležitost k četbě je pro děti, které jsou z méně podnětného rodinného prostředí podstatný a počet klubových dětí uvádějících, že si rády čtou také doma narostlo díky vlivné práci ve čtenářských klubech.¹⁴²

Významným ukazatelem toho, jestli je dítě čtenář, je pravidelnost čtení. V tomto šetření na ni byla zaměřena otázka „Kdy si čteš?“. Děti si mohly vybrat na tuto otázku z možností: během školního týdne i jindy, o víkendu, o prázdninách a nečtu si. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že děti navštěvující čtenářský klub si čtou častěji v průběhu

¹⁴⁰ Srov. *Výzkumná zpráva: Evaluační šetření projektu Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. [online]. <http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/o-projektu>

¹⁴¹ Srov. Tamtéž

¹⁴² Srov. Tamtéž

školního týdne než děti, které klub nenavštěvují. O dost méně klubových dětí znovu uvádí, že si vůbec nečte.¹⁴³

Další otázka dotazníku zněla „Kdo Ti doporučuje knížky ke čtení?“ Výsledky výzkumu ukázaly, že kniha, kterou dítěti doporučí někdo z vrstevníků, je pro něj mnohem atraktivnější. Zhruba 25 % dětí, které navštěvují čtenářský klub uvádí, že jim jsou knihy doporučovány někým v klubu a 23 % dětí uvádí rodinu. Dále pak 33 % neklubových dětí odpovědělo, že jim knihy nedoporučuje nikdo. Takřka čtvrtina dětí (22 %) navštěvujících klub uvádí, že jim knihy nikdo nedoporučuje, což je vzhledem k tomu, jak jsou kluby zaměřeny relativně dost velké množství dětí. Je tedy potřeba zjistit, co způsobilo to, že tyto děti nevnímají, jak je doporučování knih užitečné. Doporučování knih mezi dětmi, které do klubu nechodí probíhá mnohem častěji doma, což uvádí 43 % dotazovaných dětí, zatímco ve škole pouhých 8 %. Zde se prvně otevírá otázka potenciálu školy, který není využit.¹⁴⁴

Další otázka „Kde si můžeš číst knihy, které Tě zajímají?“ se zaměřovala na zjištění dostupnosti knih a doplňovala představu o tom, jaké mají děti doma rodinné zázemí i to, jaký dopad má klub na čtenářské návyky dětí. Více než třetina (36 %) dětí navštěvující čtenářský klub uvedla, že knížky, o které mají zájem, si mohou číst právě v klubu. Asi 3 % neklubových dětí uvedla, že nemá příležitost se setkat s knihami, které jsou zajímavé. Je tedy zjevné, že i klubová knihovnička (umístěná přímo ve třídě, kde probíhá běžná výuka) výrazně rozšiřuje příležitosti k setkání dětí s knihou. Vypovídá to tedy o tom, že ačkoliv školy často knihovnou disponují, děti její knižní fond nepovažují za dost atraktivní.¹⁴⁵

Děti odpovídaly i na otázku týkající se dostupnosti knih, a to na otázku „Kde si půjčuješ knížky?“. Děti měly na výběr z odpovědí doma, ve třídě v knihovničce, ve čtenářském klubu, ve veřejné knihovně a nikde. Z výzkumu vyplývá, že zatímco žáci, kteří čtenářské kluby nenavštěvují si knížky půjčují nejčastěji doma, tak 64 % dětí, které chodí do klubů si knížky půjčuje právě tam.¹⁴⁶

Děti, které chodí do klubů využívají veřejnou knihovnu jen v 7 % a neklubové děti ji využívají ve 32 %. Příčinou je zřejmě to, že děti dotazovaného věku většinou

¹⁴³ Srov. *Výzkumná zpráva: Evaluační šetření projektu Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. [online]. <http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/o-projektu>

¹⁴⁴ Srov. Tamtéž

¹⁴⁵ Srov. Tamtéž

¹⁴⁶ Srov. Tamtéž

navštěvují knihovnu s rodiči. Svou roli tady opět hraje rodinné zázemí. Jen 4 % dětí z klubu uvedla, že si knížky nikde nepůjčuje. Mezi neklubovými dětmi je 9 % takových dětí.¹⁴⁷

Aby mohl být lépe popsán efekt klubové práce, odpovědi klubových dětí byly porovnány s odpověďmi jejich obdobně znevýhodněných spolužáků. Jako zásadní se ukázala skutečnost, že skoro 74 % dětí, které navštěvují čtenářský klub čtení baví, oproti 54 % z kontrolní skupiny. Hodně dotazovaných dětí navštěvuje klub krátce, ale i tak se dá uvažovat o tom, že právě zmíněných 20 %, které uvádějí, že je čtení baví, což je rozdíl oproti kontrolní skupině, bylo pro četbu získáno díky vlivu aktivit, které rozvíjejí čtenářství a čtenářskou kulturu.¹⁴⁸

70 % dětí navštěvujících čtenářský klub uvedlo, že si čtou samy jen tak oproti kontrolní skupině, kde toto uvedlo 48 % dětí. I tyto výsledky podporují názor, že samostatně číst mohou jen ty děti, jenž poznaly radost z četby a pěkné knihy. Ukazatel, který je také důležitý je pravidelnost četby. Děti, navštěvující čtenářský klub uvedly, že čtou častěji. 47,8 % dětí uvedlo, že čte během školního týdne i jindy, v kontrolní skupině to uvedlo 34,6 %. Pouze 2,2 % klubových dětí uvedla, že nečte vůbec a v kontrolní skupině to uvedlo 5,7 % dětí.

Výzkumné šetření ukázalo, že čtenářské kluby nabízejí příležitosti k rozvoji čtenářství žákům se znevýhodněním a že to tak vnímají i děti samotné. Dle odpovědí se dá uvažovat o tom, že jejich vztah ke čtení je posílen, mají příležitosti setkávat se s aktivitami, které jsou spojeny se čtenářstvím a mohou je sdílet s ostatními. Čtenářské kluby knihy žákům také zprostředkovávají a to tím, že jim jsou knihy doporučovány nebo si mohou knihy vypůjčit přímo v klubu. Je zcela evidentní, že kluby dětem vynahrazují jejich nepodnětné rodinné prostředí.¹⁴⁹

Ze zmíněných poznatků lze usoudit, že v případě, že by děti navštěvující klub neměly příležitost provádět aktivity, které pomáhají rozvíjet čtenářství v klubech, vůbec by je neprováděly. Čtenářské kluby tak poskytují čtenářské příležitosti těm dětem, jenž doma nemají čtenářsky podnětné prostředí. Děti vědí o nabídce těchto příležitostí, využívají je a většinou se samy považují za čtenáře.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Srov. *Výzkumná zpráva: Evaluační šetření projektu Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. [online].

<http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/o-projektu>

¹⁴⁸ Srov. Tamtéž

¹⁴⁹ Srov. Tamtéž

¹⁵⁰ Srov. Tamtéž

Výzkum ukazuje, že docházení do klubu a čtenářství spolu souvisí. Design výzkumu však neumožňuje vyloučit, že klubové děti neměly už před tím, než začaly chodit do klubu pozitivní vztah ke čtení.¹⁵¹

3.4 Výzkum PIRLS 2016

Česká školní inspekce v první polovině roku 2016 uskutečnila hlavní šetření mezinárodního projektu PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study). PIRLS je projektem Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání – IEA, se sídlem v Amsterdamu. V České republice byl výzkum financován z prostředků MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy). Výzkum PIRLS se poprvé uskutečnil v roce 2001 a od té doby se provádí v pravidelných pětiletých cyklech. PIRLS 2016 byl tedy již čtvrtým v pořadí a zaměřuje se na sledování úrovně čtenářských dovedností žáků čtvrtých ročníků základní školy. Žáci ve čtvrté třídě už bezpečně ovládají čtenářské techniky a zároveň je odstartována fáze využívání nově získaných poznatků četbou v jejich dalším vzdělávání. Česká republika se šetření v rámci projektu zúčastnila celkem třikrát, v roce 2001, 2011 a 2016, nezapojila se pouze v roce 2006. Šetření PIRLS se v roce 2016 zúčastnili žáci z 50 zemí z celého světa společně s dalšími 11 ekonomickými regiony. V České republice bylo v projektu zapojeno 157 základních škol a přes 5 500 žáků včetně 270 učitelů a 157 ředitelů škol.¹⁵²

Čtenářská gramotnost je pro potřeby PIRLS 2016 definována jako: „*schopnost rozumět formám psaného jazyka, které vyžaduje společnost a/nebo oceňují jednotlivci, a tyto formy používat. Mladí čtenáři mohou odvozovat význam z široké škály textů. Čtou, aby se učili, aby se začlenili do společenství čtenářů ve škole i v každodenním životě, a také pro zábavu.*“¹⁵³

Cílem šetření je zjišťování a sledování vývoje a úrovně čtenářských dovedností žáků. Pravidelné šetření podává zemím, které se zúčastní výzkumu, podrobné informace o výsledcích jejich žáků v mezinárodním měřítku včetně dalších poznatků, např. o rodinném zázemí žáků, jejich postojích ke čtení nebo o podmínkách průběhu výuky

¹⁵¹ Srov. Výzkumná zpráva: *Evaluační šetření projektu Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. [online].

<http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/o-projektu>

¹⁵² Srov. JANOTOVÁ Z., TAUBEROVÁ D., POTUŽNÍKOVÁ E. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016: Národní zpráva*. Praha: Česká školní inspekce, 2017, s. 5.

¹⁵³ Tamtéž, s. 5

ve školách. Získané údaje pomáhají jako podklad pro vysvětlování rozdílů ve výsledcích a společně s dalšími informacemi o kvalitě vzdělávacího systému jsou využívány Českou školní inspekcí k jeho efektivnějšímu řízení.¹⁵⁴

K hodnocení čtenářské gramotnosti PIRLS používá dva základní typy testových nástrojů. Jsou to testové sešity s texty a otázkami pro žáky a dotazníky, které nevyplňují pouze žáci, ale i rodiče, učitelé a ředitelé škol. Jejich prostřednictvím se získávají informace o rodinném zázemí, o průběhu a podmínkách výuky čtení, o čtenářském chování a postojích, ale i jiných faktorech, které mají vliv na úroveň čtenářské gramotnosti žáků. Novým prvkem výzkumu v roce 2016 byla také studie zaměřená na čtení elektronických textů v prostředí internetu.¹⁵⁵

Výsledky jsou v rámci projektu možné prezentovat dvojím způsobem, na celkové škále čtenářské gramotnosti a dále za pomoci dílčích škál pro čtenářské záměry a procesy porozumění. Pro všechny škály platí mezinárodní průměr 500, ČR však dosáhla na celkové škále nadprůměrného výsledku 543 bodů. Žáci z České republiky se z hlediska celkové škály pohybují lehce nad mezinárodním průměrem. Ovšem ve srovnání pouze se zeměmi EU dosáhla ČR jen průměrných výsledků. V rámci dílčích škál z celkového počtu 50 zúčastněných zemí dosáhlo na škále *pro literární účely* lepších výsledků než ČR devět zemí, sedm výsledků stejných a v případě škály *pro informační účely* to bylo pět zemí s lepšími a jedenáct s obdobnými výsledky. V případě škály *získávání informací a vyvozování přímých závěrů* tři země dosáhly lepších výsledků než ČR a deset podobných, pro škálu *interpretace, integrace a hodnocení* dosáhlo statisticky hodně lepší výsledky deset zemí a obdobných výsledků osm zemí. Je možné konstatovat, že na všech dílčích škálách dosáhli čeští žáci výsledků nad mezinárodním průměrem a že dívky byly ve všech kategoriích lepší než chlapci.¹⁵⁶

V projektu PIRLS byly předem definovány čtyři úrovně čtenářské gramotnosti: nízká, střední, vysoká a velmi vysoká. Tyto úrovně byly vymezeny minimálním počtem bodů na celkové škále čtenářské gramotnosti a pro každou z nich byly na základě analýzy žakovských odpovědí přesně stanoveny odpovídající čtenářské dovednosti.¹⁵⁷

Z údajů vyplývá, že v České republice dosáhlo velmi vysoké úrovně 10 % žáků, ale v Rusku a Singapuru je to minimálně dvakrát tolik. 39 % žáků se řadí do vysoké,

¹⁵⁴ Srov. JANOTOVÁ Z., TAUBEROVÁ D., POTUŽNÍKOVÁ E. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016*, s. 5.

¹⁵⁵ Srov. Tamtéž, s. 5.

¹⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 10.

¹⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 14.

36 % do střední a 12 % do nízké úrovně čtenářské gramotnosti. Zhruba 3 % českých žáků 4. ročníku svými dovednostmi nedosáhla ani na nízkou úroveň čtenářské gramotnosti. Ve srovnání s mezinárodním průměrem má Česká republika poměrně málo žáků na nejvyšší úrovni čtenářské gramotnosti, ale také nižší podíl slabých žáků. Zajímavé je také zjištění, které se týká způsobů výuky čtení. V ČR je kladen velký důraz na čtení nahlas (77 %) přesto výsledky PIRLS ukazují, že čtení nahlas žádným významným způsobem nenapomáhá dosáhnout u žáků lepších výsledků ve čtenářských dovednostech. Tiché čtení se objevuje v hodinách čtení podstatně méně (51 %), přestože víme, že v zemích, kde je více využíváno tichého čtení je dosahováno lepších výsledků a opačně. V zastoupení žáků na jednotlivých úrovních podle pohlaví má Česká republika o něco vyšší podíl dívek na dvou nejvyšších úrovních a o něco vyšší podíl chlapců na nízké úrovni a pod ní.¹⁵⁸

PIRLS 2016 potvrdil, že v České republice je ve čtenářské gramotnosti rozdíl v průměrném výsledku dívek a chlapců 10 bodů ve prospěch dívek, což je ve srovnání s ostatními zeměmi relativně málo. Průměrný výsledek žáků v České republice se ve čtenářské gramotnosti zvýšil o 6 bodů od roku 2001 do roku 2016, čímž došlo ke statisticky významnému zlepšení, ale v porovnání s předchozím výzkumem 2011 výsledek českých žáků spíše stagnuje. Největší rozdíly mezi dívkami a chlapci byly shledány v arabských zemích, ze zemí OECD a EU pak ve Finsku, Austrálii a Novém Zélandu (22 bodů). V jedenácti zemích, které se zúčastnily výzkumu PIRLS v roce 2001 i 2016 šetření ukázalo, že v nich za uplynulých 15 let, včetně České republiky, došlo k významnému zvýšení podílů žáků v nejvyšší úrovni čtenářské gramotnosti.¹⁵⁹

3.5 Výzkum dětského čtenářství v roce 2013

První celostátní reprezentativní průzkum dětí školního věku proběhl ke konci roku 2013 za přičinění Národní knihovny České republiky, který byl financován Ministerstvem kultury ČR. Tento výzkum nám předkládá skutečný obraz o stavu a úrovni čtenářství českých dětí. Díky tomuto průzkumu jsme získali bližší informace, které se týkají čtenářských zájmů, žánrů, které jsou preferované a vztahů dětí k četbě vůbec. Výzkumné šetření bylo zaměřeno hlavně na četbu dětí a jejich vtaž ke knihám a také ke

¹⁵⁸ Srov. JANOTOVÁ Z., TAUBEROVÁ D., POTUŽNÍKOVÁ E. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016*, s. 14.

¹⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 12

knihovnám. Skupina, která byla zkoumaná byly děti ve věku od 9 do 14 let. Výzkum byl prováděn pomocí kvalitativních a kvantitativních metod a jeho praktickou část prováděla agentura Mediaresearch. Sběr dat se uskutečnil v měsíci září a říjnu roku 2013 na vzorku 1519 respondentů. Nejprve však byly tvůrci průzkumu stanoveny základní okruhy zkoumání v rámci kterých se budou nadále dotazovat.¹⁶⁰

Šlo o tyto základní okruhy zkoumání:

- „Čtenářské motivace, frekvence čtení, žánrové preference dětí
- Čtenářské zázemí v rodině
- Volnočasové aktivity dítěte (včetně užití četby v konkurenci jiných médií)
- Elektronické čtečky knih
- Zdroje informací
- Otázky na knihovny obecně
- Veřejné knihovny
- Nečtenářství, vliv nových medií na čtení dětí apod.¹⁶¹

Z šetření vyplynuly tyto základní výsledky:

- Skoro polovina dětí (47 %) považuje čtení knih jako zábavnou činnost trávení volného času a téměř pětina dětí (18 %) naopak jako nudu.
- Že je čtení důležité pro vzdělávání si myslí 35 % dětí.
- Třetina dětí nepřečte za měsíc ani jednu knihu, ovšem třetina dětí čte knihy každý den.
- Jsou velké genderové rozdíly, neboť dívky čtou daleko častěji, pro 59 % dívek je čtení zábavné, avšak pouze pro 37 % chlapců je čtení zábavné.
- Nečtenáři a slabí čtenáři udávají jako nejčastější důvod, proč nečtou knihy (či nečtou více), protože je to nebaví (81 %) a 63 % jich uvedlo, že dnešní doba jim nabízí spoustu zajímavějších aktivit, než je čtení knih. Velmi často (44 %) děti

¹⁶⁰ Srov. PRÁZOVÁ, I. *Dětské čtení: Aktuální výzkumy dětského čtenářství*. Ikaros [online]. 2014, ročník 18, číslo 3 [cit. 2018-02-10]. urn:nbn:cz:ik-14207. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/14207>

¹⁶¹ Tamtéž

ve svých odpovědích, proč nečtou více knih, je důvodem fakt, že co všechno potřebují vědět, si přečtou na internetu.¹⁶²

Ve výzkumu se potvrdilo, že na četnost čtení má velký vliv také dosažené vzdělání rodičů, jelikož u rodičů, kteří mají nejvýše výuční list čte denně pouze 8 %. Tam, kde mají rodiče maturitu, čte každý den 15 % dětí každý den, což je téměř dvojnásobek. Průzkum také ukázal, že dívky čtou více než chlapci, což se i předpokládalo. Jednou týdně čte 71 % dívek a 54 % chlapců.

Zajímavé jsou také výsledky, které uvádějí, že české děti v období 2003–2013 čtou čím dál méně (knížky i časopisy). Nejvíce u dětí pokleslo denní čtení novin a časopisů (24 % v roce 2003), zatímco ve výzkumu v roce 2013 uvedlo denní čtení časopisů pouze 16 %. Naopak výrazně se zvýšil počet dětí, které časopisy nečtou vůbec, a to z 9 % (2003) na 17 % (2013). Šetření ukázalo, že část dětského čtení se odehrává také velkou měrou na internetu díky jeho využívání a stálému růstu. V roce 2013 ve volném čase denně trávilo u počítače 37 % dětí, v roce 2003 to byla asi třetina dětí. Výzkum 2013 prokázal, tak jako výzkum v roce 2003, že děti ze vzdělanějších rodin čtou výrazně častěji než z rodin s nižším dosaženým vzděláním.¹⁶³

3.6 České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017

V roce 2017 byl proveden Národní knihovnou ČR druhý (první se uskutečnil v letech 2013/2014) reprezentativní celostátní průzkum dětí se zaměřením na četbu knih, vlivy rodinného a školního prostředí na vztah dětí ke knihám, na čtenářské chování, obvyklé způsoby trávení volného času a na čtení obecně. Cílovou skupinou výzkumu, který byl realizován pomocí jak kvalitativních, tak kvantitativních metod, byly děti ve věku 6 až 8 let (nejmladší školní děti), 9 až 14 let (starší děti) a úplně nově byla zařazena do výzkumu mládež ve věku 15 až 19 let. Účastníky průzkumu byli také rodiče dětí z věkové kategorie dětí 6 až 8 let. Výzkum byl realizován metodou F2F (CAPI) na reprezentativním vzorku 2 009 respondentů, na základě kvótního výběru v souladu se

¹⁶² Srov. PRÁZOVÁ, I. *Dětské čtení: Aktuální výzkumy dětského čtenářství*. Ikaros [online]. 2014, ročník 18, číslo 3 [cit. 2018-02-10]. urn:nbn:cz:ik-14207. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/14207>

¹⁶³ Srov. Tamtéž

sociodemografickou strukturou populace ČR. Výzkum byl realizován za spolupráce s výzkumnou agenturou Nielsen Admosphere.¹⁶⁴

Průzkumem bylo zjištěno, že celkový vztah dětí ke čtení se mezi lety 2013-2017 nezhoršil. Čtení nadále patří k zábavným činnostem ve volném čase pro 65 % nejmladších školních dětí, což činí nárůst o 5 % a pro 54 % starších dětí (nárůst o 8 %). Obliba čtení u mládeže klesá na 46 % a v této kategorii je téměř 19 % těch, které čtení nebaví vůbec. Ve srovnání výsledků s minulým průzkumem se také ukazuje, že vzrostl počet dětí, které čtou knihy denně. To se však týká jak nejmladších školních dětí (růst z 14 % na 24 %), tak i starších dětí, kde je zaznamenán nárůst denní četby z 13 % na 18 %. Ve skupině mládeže 15-19 let čte denně kolem 12 % mladých a zároveň je v této skupině 14 % těch, kteří vůbec knihy nečtou. Výzkum potvrzuje, že ve všech věkových skupinách existují výrazné genderové rozdíly. Chlapci velmi často považují čtení za nudnou činnost, což dokazuje to, že více než pětina chlapců (21 %) ve věku 15-19 let vůbec nečte, oproti dívkám, protože dle průzkumu je pouze 7 % nečtenářek. Je také prokázáno, že chlapci daleko méně navštěvují knihovny.¹⁶⁵

S rostoucím věkem si děti uvědomují i význam četby knih pro další vzdělávání (mládež 46 %). Starší děti a mládež (9-19 let) přečtou za rok kolem 8 knih. Zhruba 9 % z nich však v uplynulém roce nepřečetlo žádnou knihu, více než pětina dětí a mládeže (9-19 let) naopak přečetla v uplynulém roce více než 11 knih. U malých dětí je největší brzdou pro čtení většího počtu knih nižší úroveň čtenářské dovednosti, neboť děti se učí číst většinou až v první a druhé třídě. U kategorie starších dětí a mládeže, které čtou knížky jednou za měsíc a méně, je jimi uváděno v 56 % jako hlavní důvod slabého čtenářství nejčastěji to, že je čtení vůbec nebaví. Z deseti slabých čtenářů čtyři uvedli, že knížky nečtou častěji, protože existuje spousta zábavnějších věcí, než je čtení knih a podobný podíl respondentů na čtení nemá čas a věnuje se jiným věcem. Téměř 37 % slabých čtenářů uvedlo, že všechno, co chtějí vědět, se dozví na internetu, na kterém je o všem nejvíce informací.¹⁶⁶

Je samozřejmostí, že způsob trávení volného času se výrazně mění s věkem každého dítěte. Zatímco u nejmladších školních dětí jsou 3 nejčastější denní aktivity mezi které patří školní příprava (78 %), hraní doma s hračkami nebo stavebnicemi

¹⁶⁴ Srov. *Tisková zpráva: České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017*. [online]. Národní knihovna České republiky, 17.1.2018. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1>

¹⁶⁵ Srov. Tamtéž

¹⁶⁶ Srov. Tamtéž

(60 %) a četba ze slabikáře (50 %). U starších dětí postupně klesá jak frekvence školní přípravy, tak i hraní s hračkami, a naopak roste počet dětí, které denně tráví více času s médii. Mezi nejčastější denní aktivity dětí 9-14 let sice stále ještě patří příprava do školy (63 %), na druhém místě už je sledování televize (46 %) a na třetím je to poslech hudby, kterému se denně věnuje 37 % dětí. Samozřejmostí je také to, že v průběhu druhého stupně základní školy rychle roste frekvence hraní elektronických her, využívání sociálních sítí, internetu i YouTube, které ale kulminuje ve věku 13-14 let, kdy se denně věnuje této činnosti 59 % 13-14letých chlapců a 27 % 13-14 letých dívek. Třemi nejčastějšími volnočasovými aktivitami u mládeže ve věku 15-19 let jsou: využívání Facebooku a jiných sociálních sítí (67 %), vyhledávání na internetu (61 %) a poslech hudby (59 %).¹⁶⁷

V dnešní době je volný čas zejména mladších dětí poměrně dost organizován, což dokazuje to, že 86 % nejmladších školních dětí navštěvuje alespoň jednou týdně nějaký kroužek (umělecký, sportovní oddíl atd.) a 60 % nejmladších školních dětí dokonce navštěvuje kroužky několikrát týdně. Přestože postupně klesá frekvence návštěvy kroužků s věkem dětí, ve věku 13-14 let stále ještě navštěvuje minimálně jednou týdně nějaký kroužek 72 % dětí a 38 % dokonce několikrát týdně. Také rodiče nejmladších dětí s tím zcela v souladu považují právě návštěvu kroužků a sportování za nejlepší způsob trávení volného času svých dětí. Velmi výrazné rozdíly jsou také mezi způsoby trávení volného času dívek a chlapců, tyto rozdíly s věkem spíše narůstají. Nejčastěji se starší dívky věnují zejména poslechu hudby, přípravě do školy a využívání sociálních sítí, zatímco chlapci tráví častěji svůj volný čas sledováním televize, návštěvou YouTube a hraním elektronických her.¹⁶⁸

Potvrzuje se, že skokově roste využívání sociálních sítí. Zatímco 68 % dětí ve věku 9-10 let je možné považovat za „neuživatele“ sociálních sítí, protože je nevyužívají nebo je využívají méně často než 1x měsíčně. Ve skupině 11-12 let počet „neuživatelů“ sociálních sítí klesá na 38 % a ve věkové kategorii 13-14 let již pouze 18 % dětí udává nepoužívání sociálních sítí. Ve věku 15-19 let ale sociální sítě využívají téměř všichni (s výjimkou 4 % - 7%) a většina z nich dokonce denně. Pro

¹⁶⁷ Srov. *Tisková zpráva: České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017*. [online]. Národní knihovna České republiky, 17.1.2018. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1>

¹⁶⁸ Srov. Tamtéž

mládež se tedy sociální sítě ukazují nejenom jako klíčový zdroj informací o okolním světě, ale také jako důležitý komunikační nástroj.¹⁶⁹

Podle výsledků má na rozvoj čtenářství nejvýraznější vliv rodina, škola a knihovna. Téměř 90 % rodičů si je velmi dobře vědoma významu zvládnutí čtenářské gramotnosti pro své děti a souhlasí s názorem, že čtení knih je pro vzdělání jejich dětí klíčové. Důkazem toho, že čtenářství dětí významně ovlivňuje i čtenářství rodičů je to, že z dětí rodičů, kteří sami čtou, se daleko častěji stávají jak silní čtenáři, tak také pravidelní návštěvníci knihoven. Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že děti rodičů s vysokoškolským vzděláním čtou zpravidla více. Dalším důležitým momentem pro rozvoj dětského čtenářství je předčítání rodičů v době, kdy jsou děti ještě malé. Jenom 6 % malých dětí uvedlo, že jim rodiče nikdy nepředčítali. Největší podíl 67 % u starších dětí tvoří ty, kterým rodiče dříve četli, ale v současné době už jim nečtou.¹⁷⁰

Děti, které čtou získávají knížky nejčastěji jako dárek (cca 37 % dětí 6-8 let a 30 % děti 9-14 let), druhé místo u nejmladších školních dětí patří domácí knihovně (32 %), starší školní děti jako druhý nejčastější zdroj získání knihy uvedly veřejnou knihovnu (23 %). Mládež (15-19 let) získává nejčastěji knihy ke čtení z veřejné knihovny (25 %), na druhém místě jako dárek (19 %). V 90 % dostane alespoň někdy knihu jako dárek téměř každé dítě i dospívající anebo ji získává doma v domácí knihovně (cca 84 %). Mezi zdroje k získávání knížky u starších dětí a mládeže patří půjčování si je od sourozenců, příbuzných, kamarádů, ze školní nebo veřejné knihovny, stahování a nakupování na internetu v elektronické podobě. Nejmladší školní děti si nejčastěji vybírají knížky na základě doporučení rodičů, podle obrázků na titulní straně nebo v knize a také podle velikosti písmen. Starší děti a mládež si vybírají knížky ke čtení zejména podle žánru, na základě doporučení kamarádů a ze seznamu knih povinné školní četby.¹⁷¹

Z pohledu žánrů nejmladší školní děti nejvíce preferují pohádky, komiksy a knihy o zvířatech, starší děti a mládež potom fantasy, dobrodružné knihy a komiksy, ovšem žánrová skladba se hodně proměňuje s věkem a liší se i z hlediska pohlaví. Mezi nejoblíbenější knihy čtené v poslední době u mladších dětí patří Honzíkova cesta, Povídání o pejskovi a kočičce a Čtyřlístek, u starších dětí zejména Deník malého

¹⁶⁹ Srov. *Tisková zpráva: České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017*. [online]. Národní knihovna České republiky, 17.1.2018. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1>

¹⁷⁰ Tamtéž

¹⁷¹ Tamtéž

poseroutky, Harry Potter, Robinson Crusoe a u mládeže je to nejčastěji Harry Potter, Zaklínač a také Padesát odstínů šedi. Je pravdou, že v dnešní době díky široké nabídce knižních titulů nemají děti a mládež jednoznačně preferované knihy nebo knižní hrdiny, proto také uvedené tituly zmínilo vždy pouze cca 1 % až 5 % dětí.¹⁷²

Mezi vhodné pobídky k aktivnímu čtenářství patří také povinná četba. V rámci výuky ji má více starších dětí a mládeže ve věku 9-19 let (67 %) než nejmladších školních dětí (33 %). Hodně však také záleží na tom, jak je ukládána. Více než pětina (26 %) starších dětí a mládeže není spokojena s tím, jakým způsobem je povinná četba zadávána a jaké úkoly v souvislosti s četbou děti a mládež dostávají. Z průzkumu vyplynulo, že více jak polovina starších dětí a mládeže odhaduje, že nejméně 50 % dětí ve třídě povinnou četbu vůbec nečte a jak čtenářské deníky, tak referáty si připravuje na základě informací z internetu. Děti zcela jednoznačně upřednostňují ke čtení volný výběr titulů knížek.¹⁷³

V současné době má zkušenost již 27 % dětí a mládeže ve věku 9 až 19 let také s elektronickými knihami a z toho 44 % mládeže ve věku 17-19 let, 11 % dětí ve věku 9-10 let, ale pouze 6 % respondentů je čte pravidelně (12 % ve skupině 17-19 let). Při porovnávání roku 2013 a 2017 se potvrdilo, že ve skupině 9-14 let sice mírně vzrostl počet dětí, které již mají zkušenost se čtením elektronických knih (z 12 % na 18 %), ale proti tomu také daleko více dětí než v roce 2013 dává přednost papírovým knihám. Audioknihy poslouchá 23 % dětí a mládeže ve věku 9 až 19 let jenom někdy, pravidelně se této činnosti věnuje jen velmi malá část respondentů.¹⁷⁴

Školní knihovny se řadí mezi pobídky k aktivnímu čtenářství, které někdy využívá alespoň 33 % dotázaných ve věku 9-19 let. Necelá jedna polovina dětí a mládeže ve věku 9 až 19 let navštěvuje veřejnou knihovnu. Podíl respondentů chodících do školní i veřejné knihovny s postupujícím věkem klesá, ale u veřejné knihovny tak výrazný rozdíl není. Jako nejčastější důvody, proč starší děti přestávají navštěvovat knihovny děti uvádějí nedostatek volného času (37 %), volný čas tráví jiným způsobem (31 %) a shodně jich 23 % uvádí, že knihy získávají jiným způsobem nebo protože čtou méně knih. Téměř 88 % dětí na knihovně oceňují klidné a příjemné prostředí a příjemné pracovníky, vybavení knihovny (84 %), otevírací dobu (83 %),

¹⁷² Tisková zpráva: *České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017*. [online]. Národní knihovna České republiky, 17.1.2018. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1>

¹⁷³ Srov. Tamtéž

¹⁷⁴ Srov. Tamtéž

širokou nabídku knih (74 %) a 65 % jich oceňuje také doporučení od knihovníků, kteří jim doporučí, jakou knihu si mají půjčit.¹⁷⁵

Podstatně lépe hodnotí význam knihoven rodiče nejmladších školních dětí, než mladí lidé ve věku 15-19 let. V obou skupinách je nejčastěji oceňována tradiční služba knihoven, tj. „umožnit přístup ke zdrojům a knihám“ u rodičů je to 94 %, u mládeže 86 %, „knihovna, jako důležité vzdělávací zařízení“ (rodiče 84 %, mládež 68 %) a ještě „knihovna jako vhodné místo pro studium“ (rodiče 69 %, mládež 57 %). Je zajímavé, že 56 % rodičů a 62 % mladých lidí se shodují na tom, že „chodit do knihovny není dnes pro děti a mládež příliš cool“, což představuje největší shodu mezi rodiči a mládeží v hodnocení významu knihoven. Největší rozdíly jsou však v názoru na atraktivitu knihoven pro děti a mládež, kdy si 51 % rodičů myslí, že knihovna je atraktivním místem pro trávení volného času dětí a mládeže, ale naopak tento názor sdílí pouze necelá třetina mladých (31 %). Podstatný názorový rozdíl je také v tom, jestli jsou či nejsou knihovny v době internetu zbytečné. Protože základě výsledků provedeného šetření 19 % rodičů považuje knihovny v době internetu za zbytečné, u mladých lidí ale tento názor zastává téměř 40 % z nich. S hodnocením „knihovna je zaprášený sklad knih“ souhlasí cca 28 % mladých lidí, u rodičů je to však pouze 12 %.¹⁷⁶

V roce 2018 vydá Národní knihovna ČR ve spolupráci s nakladatelstvím Host samostatnou knižní publikaci, ve které budou uveřejněny celkové výsledky tohoto průzkumu.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Srov. *Tisková zpráva: České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017*. [online]. Národní knihovna České republiky, 17.1.2018. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1>

¹⁷⁶ Srov. Tamtéž

¹⁷⁷ Srov. Tamtéž

4 Praktická část

Praktická část se zabývá kvantitativním výzkumem, který byl realizován ve čtenářských klubech na ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ a MŠ Záhoří. Účelem bylo zjistit, jaký vztah měly děti ke čtení před zahájením docházky do čtenářského klubu a jaký vztah ke čtení mají v současné době, po určité době jeho navštěvování. Kvantitativní výzkum byl realizován v Písku a v Záhoří z důvodu ověření, zda kluby plní svůj účel, pro jaký byly koncipovány.

4.1 Cíl kvantitativního výzkumu

Vztah dětí ke čtení před zahájením docházky do čtenářského klubu a po určité době docházky do čtenářského klubu.

4.2 Hypotézy

K realizaci výzkumného projektu jsem stanovila několik hypotéz, a to následujícím způsobem.

Z výsledků výzkumu dětského čtenářství v roce 2013 provedeného Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR, vyplynulo, že téměř polovina dětí považuje čtení knih za zábavnou činnost trávení volného času, a tudíž ráda čte. Dá se také předpokládat, že do čtenářského klubu se spíše přihlásí děti, které již rády čtou než děti, které nemají o čtení zájem. Na základě uvedených předpokladů jsem si stanovila hypotézu č. 1 takto: *Než děti začaly navštěvovat čtenářský klub, tak alespoň polovina z nich četla ráda, i když jen občas.*

Výzkum, který byl proveden Novou školou, o. p. s. v roce 2013/2014 ve čtenářských klubech ukazuje, že většina dětí navštěvujících čtenářské kluby uvedla, že ráda čte. Tudíž předpokládám, že čtenářský klub ovlivňuje čtení u dětí pozitivním způsobem a tudíž děti, které dříve četly nerady, čtou v současné době rády. Proto jsem si formulovala hypotézu č. 2 tímto způsobem: *V současné době čte občas ráda více než polovina dětí navštěvujících čtenářský klub.*

Z výzkumu České děti jako čtenáři, který byl proveden v roce 2013, vyplývá, že děti se v současné době věnují ve svém volném čase více zábavnějším aktivitám než četbě knih, což uvedla více jak polovina respondentů. Dále výsledky výzkumu ukázaly, že třetina dětí nepřečte žádnou knihu za měsíc. Vzhledem k tomu, že děti na

zkoumaných školách pocházejí z méně podnětného čtenářského prostředí, domnívám se, že podstatně více dětí nepřečte za měsíc žádnou knihu. Z tohoto důvodu jsem si stanovila hypotézu č. 3 takto: *Před navštěvováním čtenářského klubu nepřečetla téměř polovina dětí žádnou knihu za měsíc.*

Výzkum Nové školy, o. p. s., který byl proveden ve školním roce 2013/2014 ve čtenářských klubech, ukázal, že děti, které pravidelně navštěvují čtenářský klub, přečtou více knih než děti, které do klubu nechodí. Proto tedy předpokládám, že po určité době navštěvování čtenářského klubu došlo u dětí k nárůstu přečtených knih. Hypotézu č. 4 jsem si tedy stanovila takto: *V současné době, kdy děti navštěvují už nějakou dobu čtenářský klub, přečte alespoň polovina z nich nejméně 1 knihu za měsíc.*

4.3 Metodika výzkumu

Vzhledem k charakteru výzkumného vzorku byla vybrána metoda dotazování, která může mít různou podobu. Jedná se o nenáročnou metodu, díky které výzkumník může získat velké množství dat za poměrně krátkou dobu. Upřednostněna byla forma papírových dotazníků vlastní konstrukce. Dotazníky byly rozdány vedoucím čtenářských klubů na třech základních školách, a to na ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ a MŠ Záhoří. Vedoucí rozdali dětem dotazníky v hodinách, kdy mají čtenářský klub a pomohli dětem dotazník vyplnit v případě, že si nevěděly rady s odpovědí na některou z otázek.

Konstrukce dotazníku prošla několika etapami. Nejdříve byly vymezeny tematické okruhy otázek vzhledem ke stanovenému cíli. Poté byly formulovány jednotlivé otázky, z nichž byly vybrány ty, které nejvíce sledují cíl práce. Výsledný pretest byl ověřen na vzorku pěti dětí ze čtenářského klubu ZŠ a MŠ T. Šobra, aby bylo zaopatřeno, že otázkám budou rozumět všechny děti, které jsou součástí výzkumného vzorku. Ukázalo se, že bude nutné upravit pár otázek. Většinou se však jednalo jen o doplnění variant nabízených odpovědí.

Výsledný dotazník obsahuje celkem 19 otázek, z nichž 15 je uzavřených, 1 polootevřená, 1 otevřená a 2 otázky jsou identifikační. Součástí dotazníku je i oslovení respondentů a objasnění účelu dotazníků. Cílovou skupinou dotazovaných respondentů byli žáci 2. stupně navštěvující čtenářský klub na ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ a MŠ Záhoří. Celkem jsem rozdala 30 dotazníků do

čtenářských klubů a zpátky se mi vrátilo 24 vyplněných dotazníků, což znamená 80 % návratnost. Sběr dat se uskutečnil v únoru 2018.

5 Výsledky

Tabulka č. 1 k otázce č. 1: *Kolik je Ti let?*

Věk dítěte	v %
10 let	12
11 let	12
12 let	41
13 let	23
14 let	6
15 let	6

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Z tabulky vyplývá, že nejčastěji čtenářské kluby navštěvují děti ve věku dvanácti let (41 %), poté třináctileté děti (23 %), dále jedenáctileté a dvanáctileté (12 %) a nejméně pak děti čtrnáctileté a patnáctileté (6 %).

Tabulka č. 2 k otázce č. 2: *Jak dlouho docházíš do školního klubu?*

Délka docházky	v %
půl roku	59
1 rok	35
1, 5 roku	6

Zdroj: vlastní výzkum N= 24

Z tabulky je patrné, že 59 % dětí dochází do čtenářských klubů teprve půl roku, 35 % dětí do klubů dochází jeden rok a 6 % dětí do klubů chodí již rok a půl.

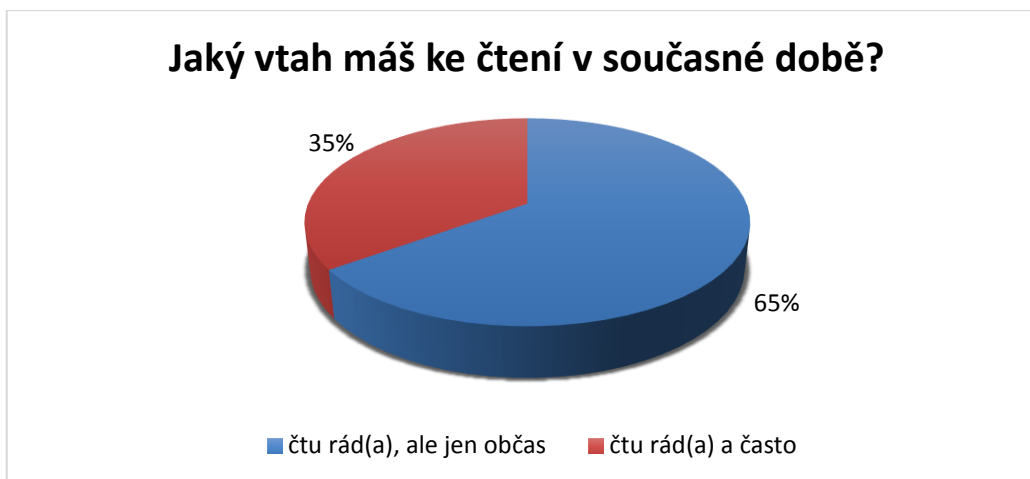
Graf č. 1 k otázce č. 3: *Jaký vztah jsi měl(a) ke čtení, než jsi začal(a) navštěvovat čtenářský klub?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Z dotazníkového šetření vyplývá, že 53 % dětí četlo před navštěvováním čtenářského klubu jen občas, 29 % dětí četlo nerado, 12 % dětí vůbec nečetlo, jen 6 % dětí četlo rádo a často.

Graf č. 2 k otázce č. 4: *Jaký vťah máš ke čtení v současné době?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Graf ukazuje, že v současné době 65 % dětí čte rádo a často a 35 % jich čte rádo, ale jen občas. Nikdo z respondentů na otázku neopověděl že by četl nerad nebo nečetl vůbec.

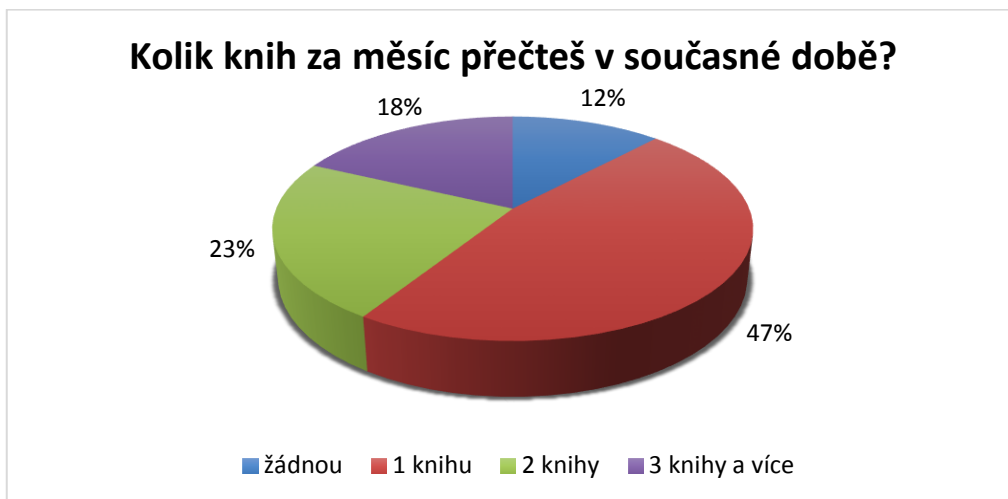
Graf č. 3 k otázce č. 5: *Kolik knih za měsíc jsi přečetl/a před navštěvováním čtenářského klubu?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Výsledky ukazují, že před navštěvováním čtenářského klubu nepřečetlo 47 % dětí vůbec žádnou knihu za měsíc. Dalších 41 % dětí přečetlo 1 knihu za měsíc, 12 % přečetlo 3 knihy a více a žádné z dětí neuvvedlo variantu, že by přečetlo 2 knihy.

Graf č. 4 k otázce č. 6: *Kolik knih za měsíc přečteš v současné době?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Z průzkumu vyplývá, že v současné době 47 % dětí přečte 1 knihu za měsíc, 23 % dětí přečte 2 knihy za měsíc, 18 % dětí přečte 3 knihy a více a 12 % dětí nepřečte žádnou knihu za měsíc.

Graf č. 5 k otázce č. 7: Čteš ve svém volném čase i jinde než ve čtenářském klubu?

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Z grafu je jasně patrné, že 88 % dětí si čte i mimo čtenářský klub, avšak 12 % dětí si čte pouze v klubu.

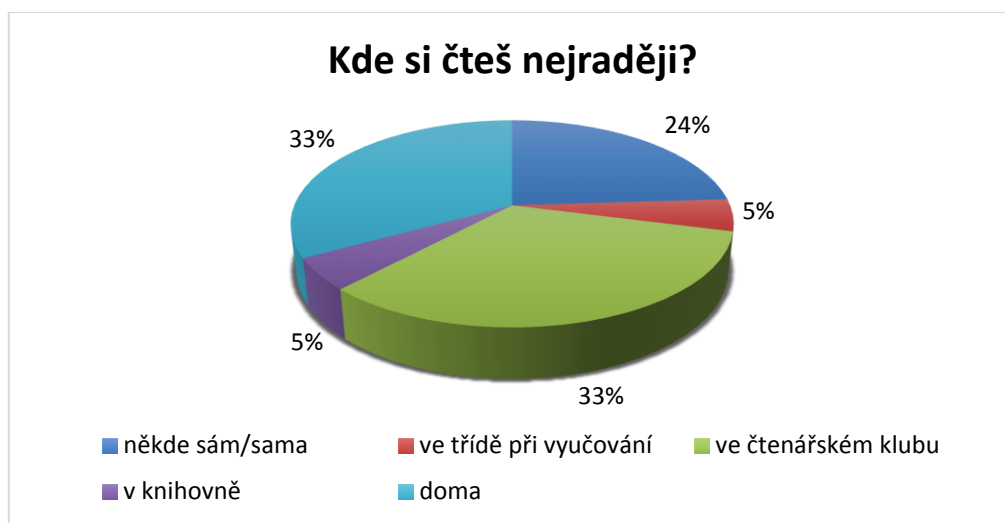
Graf č. 6 k otázce č. 8: Čteš ve svém volném čase i jinde než ve čtenářském klubu?

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Výsledky této otázky ukazují, že 53 % dětí si mimo čtenářský klub čte několikrát týdně. Denně si čte 23 % dětí, 12 % si čte jednou týdně anebo vůbec nečte. Nikdo z dotazovaných na otázku neodpověděl variantu jednou za 14 dní, jednou za měsíc a méně často.

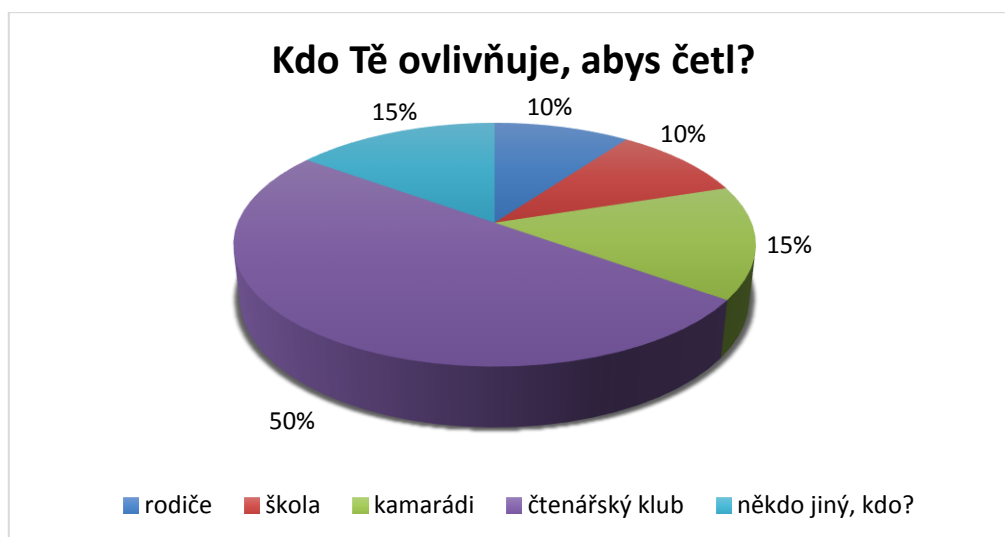
Graf č. 7 k otázce č. 9: *Kde si čteš nejraději?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Průzkum ukázal, že 33 % dětí si nejraději čte ve čtenářském klubu a také doma. Někde samo si čte nejraději 24 % dětí. Ve třídě při vyučování, a i v knihovně je to pak 5 %.

Graf č. 8 k otázce č. 10: *Kdo Tě ovlivňuje, abys četl?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Z grafu je jasně patrné, že polovinu respondentů (50 %) ve čtení ovlivňuje hlavně čtenářský klub. Zhruba 15 % dětí ovlivňují kamarádi nebo někdo jiný, přičemž v této variantě děti pokaždé uvedly, že jsou to oni samy, kdo je ovlivňuje. Asi 10 % dětí ovlivňují rodiče a škola.

Graf. č 9 k otázce č. 11: *Chodíš do veřejné knihovny nebo do školní knihovny?*

Zdroj: vlastní výzkum, N=24

Z dotazníkového šetření vyplývá, že 53 % dětí chodí do školní knihovny, do veřejné i školní knihovny chodí 29 % dětí a 18 % nechodí do žádné knihovny. Nikdo z dotazovaných neodpověděl, že chodí pouze do veřejné knihovny.

Graf. č. 10 k otázce č. 12: *Půjčuješ si knihy z klubové knihovny?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Výsledky odpovědí na tuto otázku ukazují, že 59 % dětí navštěvujících čtenářský klub si občas půjčuje knihy z klubové knihovny. Téměř vždy si je půjčuje 23 % dětí a 18 % si nikdy žádnou knihu z klubové knihovny nepůjčilo.

Graf č. 11 k otázce č. 13: *Jaké knihy čteš nejraději?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Z dotazníkového šetření vyplývá, že 17 % dětí čte nejraději romantické příběhy, 15 % dětí dobrodružné knihy a sci-fi. Dále fantasy příběhy čte nejraději 13 % dětí a 10 % zábavné, humoristické příběhy. Kolem 8 % dětí má nejraději komiksy a horory a 6 % dětí má rádo příběhy o dětech a mládeži. Zhruba 2 % dětí pak nejraději čte pohádky a pověsti, historické a životopisné romány a detektivky. Nikdo z respondentů si nevybral možnost knihy o technice, naučnou literaturu a encyklopedie, poezii a básničky a také cestopisy.

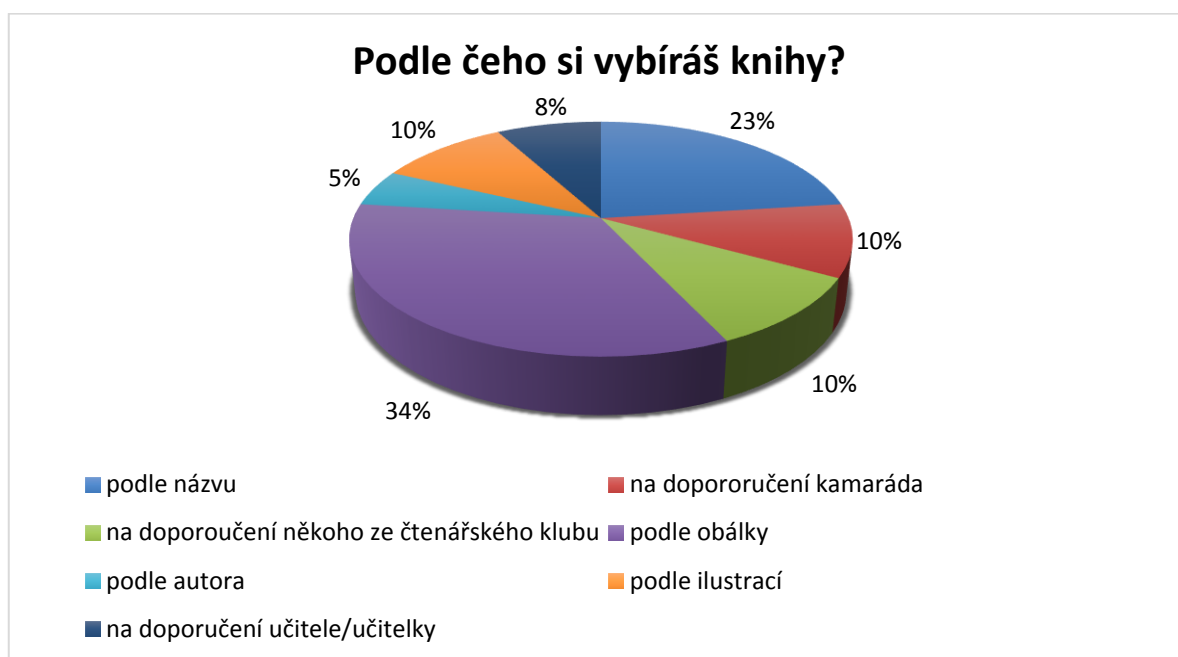
Graf č. 12 k otázce č. 14: *Kdo Ti dává nebo půjčuje knížky ke čtení?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Průzkum ukazuje, že nejvíce dětem knížky dává nebo půjčuje vedoucí ve čtenářském klubu, a to dokonce polovině z nich (50 %). Dále dětem nejčastěji dává nebo půjčuje knížky buď paní učitelka (15 %) nebo paní knihovnice v knihovně (15 %). Zhruba 10 % dětí uvedlo, že je to někdo doma anebo nikdo. Žádný z respondentů nevedl možnost, že by to byli spolužáci nebo kamarádi.

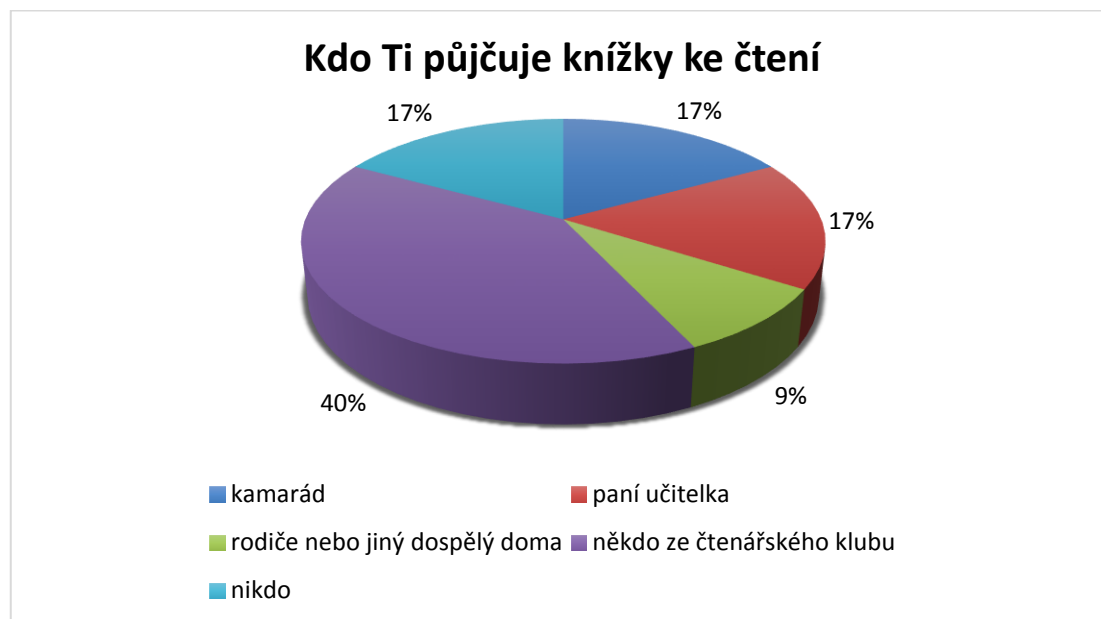
Graf č. 13 k otázce č. 15: *Podle čeho si vybíráš knihy?*

Zdroje: vlastní výzkum, N= 24

Výsledky této otázky ukazují, že děti si nejvíce vybírají knihy podle obálky (34 %). Dále si 23 % dětí vybírá knihy podle názvu. Kolem 10 % dětí si knihy vybírá na doporučení kamaráda, na doporučení někoho ze čtenářského klubu a podle ilustrací. Na doporučení paní učitelky si knihy vybírá 8 % dětí.

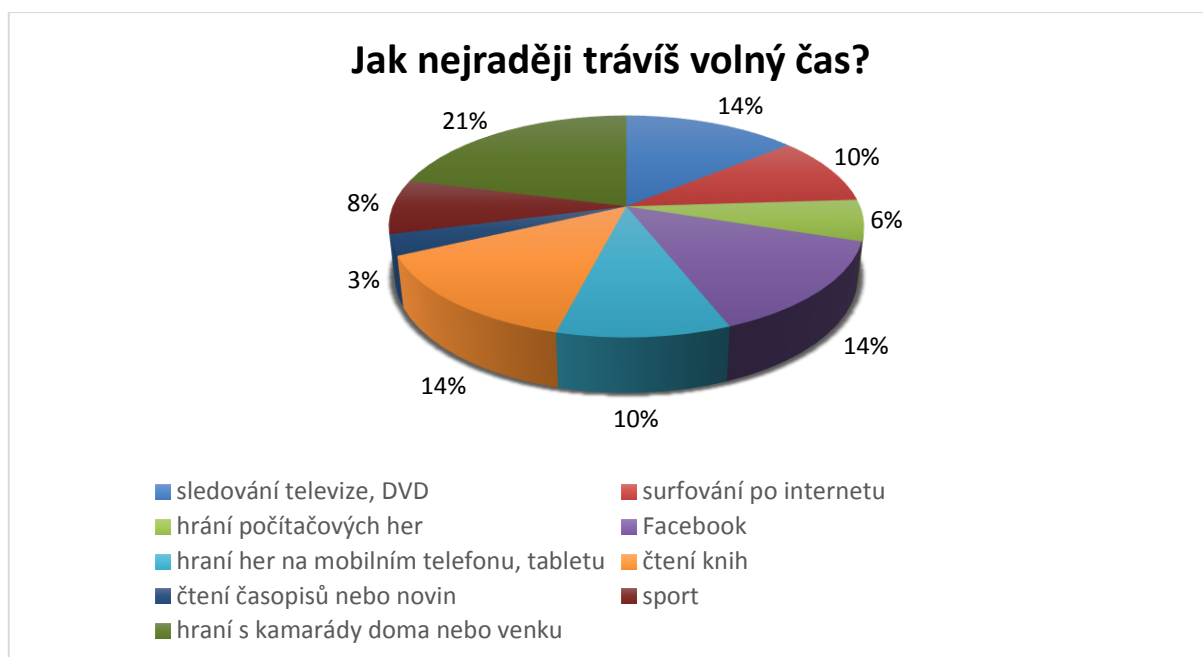
Graf č. 14 k otázce č. 16: *Kdo Ti půjčuje knížky ke čtení?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Výsledky průzkumu ukazují, že 40 % dětí doporučuje knížky ke čtení někdo ve čtenářském klubu. Poté 17 % doporučuje knížky kamarád, paní učitelka nebo nikdo. Rodiče nebo jiný dospělý doma doporučuje knížky jen 9 % dětem. Ukázalo se, že nikomu z respondentů nedoporučuje knížky ke čtení jejich sourozenec.

Graf č. 15 k otázce č. 17: *Jak nejraději trávíš volný čas?*

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Z průzkumu vyplývá, že nejvíce dětí tráví volný čas hraním s kamarády doma nebo venku (21 %). Zhruba 14 % dětí tráví volný čas na Facebooku, čtením knih a sledováním televize, DVD. Kolem 10 % dětí ve volném čase surfuje na internetu, hraje hry na mobilním telefonu, tabletu. Asi 8 % dětí ve volném čase sportuje a 6 % hraje počítačové hry.

Graf č. 16 k otázce č. 18: *Pro porozumění Ti více vyhovuje hlasité nebo tiché čtení?*

Zdroj výzkumu: vlastní výzkum, N= 24

Výsledky jasně ukazují, že 71 % respondentů více vyhovuje tiché čtení. Jedno je to 29 % dětí a nikdo nezaškrtl variantu, že by mu více vyhovovalo hlasité čtení.

Tabulka č. 3 k otázce č. 19: *Pohlaví respondenta*

Pohlaví respondenta	v %
dívka	53
chlapec	47

Zdroj: vlastní výzkum, N= 24

Z tabulky vyplývá, že 53 % respondentů byly dívky a 47 % respondentů byli chlapci.

6 Verifikace hypotéz

K hypotéze č. 1 jež zněla: „*Než děti začaly navštěvovat čtenářský klub, tak alespoň polovina z nich četla ráda, i když jen občas.*“ se vztahovala otázka č. 3: „*Jaký vztah jsi měl(a) ke čtení, než jsi začal(a) navštěvovat čtenářský klub?*“

Z výzkumu vyplývá, že z dotazníků, které se vrátily, četlo rádo, ale jen občas 53 % dětí. Zjištěné výsledky tedy potvrdily moji hypotézu.

Hypotéza č. 2 byla: „*V současné době čte občas ráda více než polovina dětí navštěvujících čtenářský klub.*“ korelovala s otázkou č. 4: „*Jaký vztah ke čtení máš v současné době?*“

V současné době podle průzkumu čte rádo, ale jen občas 65 % dětí. Tato hypotéza se tedy potvrdila.

Hypotéza č. 3 byla: „*Před navštěvováním čtenářského klubu nepřečetla téměř polovina dětí žádnou knihu za měsíc.*“ Tuto hypotézu měla potvrdit či vyvrátit otázka č. 5: „*Kolik knih za měsíc jsi přečetl/a před navštěvováním čtenářského klubu?*“

Z dotazníkového šetření vyplývá, že žádnou knihu za měsíc nepřečte 47 % dětí. Moje hypotéza byla tedy potvrzena.

Hypotéza č. 4 byla: „*V současné době, kdy děti navštěvují už nějakou dobu čtenářský klub, přečte alespoň polovina z nich nejméně 1 knihu za měsíc.*“ Tuto hypotézu zrcadlí otázka číslo č. 6: „*Kolik knih za měsíc přečteš v současné době?*“

Tato hypotéza se potvrdila, jelikož na základě odpovědí respondentů bylo zjištěno, že v současné době přečte 47 % 1 knihu za měsíc, 23 % dětí přečte 2 knihy za měsíc a 18 % dětí přečte 3 knihy a více.

7 Diskuse

Z mého výzkumu vyplývá, že před zahájením docházky do čtenářského klubu více jak polovina dětí (60 %) četla ráda, avšak téměř třetina dětí (29 %) četla nerada a 12 % dětí nečetlo dokonce vůbec. V současné době po minimálně půlroční době školní docházky již čtou rády všechny děti navštěvující čtenářský klub. Průzkum Nové školy o. p. s. z roku 2013/2014 uvádí, že pouze 74 % dětí navštěvujících čtenářský klub čtení baví. Je tedy překvapivé, že na děti ze čtenářských klubů v Písku a v Záhoří, ve kterých jsem prováděla průzkum má čtenářský klub tak velký vliv a všechny děti zde čtení již baví. V průběhu výzkumu jsem se snažila zjistit kolik knih za měsíc děti přečetly, než začaly navštěvovat čtenářský klub a kolik knih přečtou v současné době. Téměř polovina dětí nepřečetla před navštěvováním čtenářského klubu žádnou knihu a 41 % dětí přečetlo 1 knihu za měsíc. V současné době přečte již téměř polovina dětí 1 knihu za měsíc a pouze 12 % dětí nepřečte knihu žádnou. Průzkum tedy ukazuje, že čtenářský klub má na čtení u dětí značný pozitivní vliv, což uvádí také výzkum Nové školy o. p. s. z roku 2013/2014, ze kterého vyplývá, že klubové děti přečtou více knih za měsíc než děti neklubové.

Dále se ukázalo, že téměř 90 % dětí si čte ve svém volném čase i jinde než jen ve čtenářském klubu, a to hlavně několikrát týdně (53 %). Místem kde si děti čtou nejraději je čtenářský klub (37 %) a domov (37 %). Podle výzkumného šetření Nové školy, o.p.s. si nejvíce dětí čte nejraději doma a velké procento dětí si čte rádo také ve čtenářských klubech (38 %). Výsledky obou provedených výzkumů se tedy téměř shodují.

Z výzkumu také vyplývá, že polovinu dětí ovlivňuje ve čtení čtenářský klub. Je tedy zřejmé, že klubová činnost dětské čtenářství podporuje ve velké míře.

Dalším bodem mého výzkumu bylo zjistit, zda děti chodí do veřejné nebo školní knihovny. Ukázalo se, že nejvíce dětí chodí do školní knihovny, a to více jak polovina (53 %), zatímco výsledky výzkumu z roku 2017, který byl proveden Národní knihovnou ČR ukazují, že téměř polovina dětí a mládeže navštěvuje veřejnou knihovnu a školní knihovnu pouze 33 %. Domnívám se, že moji respondenti využívají více školní knihovnu z toho důvodu, že se tam konají čtenářské kluby, a tudíž je jim prostředí knihovny bližší než prostředí veřejné knihovny. V průběhu výzkumu jsem se snažila zjistit i to, zda si děti půjčují knihy z klubové knihovny. Ukázalo se, že většina klubových dětí si půjčuje knihy z klubové knihovny (82 %) z toho 23 % si knihu

půjčuje téměř vždy a 59 % si knihu půjčuje občas. Překvapilo mě, že 18 % dětí, které navštěvují čtenářský klub si knihu ještě nikdy nepůjčilo. Myslela jsem si, že si knihu v klubové knihovně půjčí občas alespoň 70 % dětí a zbytek téměř vždy.

Z mého výzkumu dále vyplývá, že dívky nejraději čtou romantické příběhy (17 %) a chlapci sci-fi (15 %), dobrodružné knihy (15 %) a fantasy (13 %). Z výzkumu České děti jako čtenáři z roku 2013 však vyplynulo, že dívky nejraději čtou knihy o zvířatech a přírodě a chlapci preferují dobrodružné knihy. Co se týče četby chlapců, tak se můj výzkum shoduje s výzkumem České děti jako čtenáři z roku 2013, ale neshoduje se se zájmem preferované četby dívek.

Dále se ukázalo že, nejčastěji dětem dává nebo půjčuje knížky ke čtení vedoucí ve čtenářském klubu (50 %). Výzkum Nové školy, o. p. s. z roku 2013/ 2014 uvádí, že 36 % dětí získává knihy od vedoucích ve čtenářském klubu, což byla nejčastější odpověď respondentů. Výsledky průzkumů se tedy téměř shodují, jelikož oba uvádějí, že nejčastěji dětem dává nebo půjčuje knihy vedoucí čtenářského klubu, avšak v mých třech zkoumaných klubech to bylo o něco více dětí. Výzkum ukázal také to, že děti si nejčastěji vybírají knihy podle obálky (31 %), což jsem také předpokládala.

Dalším bodem výzkumu bylo zjistit kdo dětem doporučuje knížky ke čtení. Ukázalo se, že 40 % dětí knížky doporučuje někdo ze čtenářského klubu. Překvapilo mě, že tak velký počet dětí uvedl právě tuto variantu, jelikož výsledky výzkumu Nové školy o. p. s. uvádí, že pouze 25 % dětem doporučuje knížky někdo ze čtenářského klubu.

Z výzkumu dále vyplývá, že děti nejčastěji tráví volný čas hraním s kamarády doma nebo venku (21 %). Tento výsledek výzkumného šetření byl pro mě nejvíce překvapující, jelikož jsem předpokládala, že nejvíce dětí bude sledovat televizi, DVD, protože to ukazují téměř všechny výsledky provedených výzkumů.

Posledním bodem výzkumu bylo zjistit, zda dětem pro porozumění více vyhovuje hlasité nebo tiché čtení. Ukázalo se, že 71 % dětem více vyhovuje tiché čtení, což jsem i předpokládala, protože jak ukazuje výzkum PIRLS z roku 2016, tak děti pak dosahují podstatně lepších výsledků, než když čtou nahlas.

Závěr

V současné době si naše společnost uvědomuje závažnost problému, jenž je spojen s dětským čtenářstvím a dělá určité kroky k jeho zlepšení, ovšem stále však naráží na tentýž problém. Dnešní společnost je velice uspěchaná a má neustálou potřebu se za něčím honit. Pokud chceme, aby čtenářství mělo šanci, muselo by se změnit myšlení více lidem než pouze těm, kteří si tuto problematiku uvědomují. Rodiče by museli dětem věnovat ve svém volnu více času, školy by měly věnovat více pozornosti tomu, o co mají žáci zájem a více spolupracovat s knihovnami a dalšími subjekty, které se snaží podporovat čtenářství jako je např. čtenářský klub. Tento problém není pouze lokální, ale spíše jde o globální problém, který je potřeba začít řešit včas a co nejvíce o něm informovat veřejnost. Je důležité, abychom se snažili nenásilně přivádět děti ke čtení a nabídnout jim v literatuře větší rozhled. Je potřeba jim také ukázat, že četba není jen další nudný způsob výuky, ale je to zajímavý způsob, jakým mohou trávit volný čas. Četba je totiž něco, co může udělat náš život daleko zajímavější a smysluplnější.

Cílem mé diplomové práce bylo na základě odborné literatury a praktickým výzkumným šetřením zmapovat současný stav čtenářství ve volném čase u dětí na 2. stupni základních škol. Obecná zjištění jsem si ověřila výzkumným šetřením mezi návštěvníky čtenářských klubů tří základních škol (ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ a MŠ Záhoří).

V teoretické části bylo na základě literatury popsáno čtenářství v současné době, pubescentní čtenářství, byl zde definován pojem čtenářství a volný čas dětí. Dále zde byly popsány vlivy ovlivňující dětského čtenáře, mezi které patří rodina, škola, knihovny, televize, počítač a chytré telefony. Ve své práci jsem se zaměřila také na podporu čtenářství ve volném čase. V další teoretické části charakterizují čtenářské kluby, dílnu čtení a popisují zde jak čtenářské kluby probíhají na třech základní školách, na ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ a MŠ Záhoří. V poslední teoretické části uvádím výsledky dosud provedených výzkumů v oblasti čtenářství, a to výzkumů PIRLS, PISA, Národní knihovna ČR, Nová škola, o. p. s.

Praktická část byla provedena na základě výzkumného projektu, kde jsem se snažila stanovit si příslušné hypotézy na základě dosud provedených výzkumů v oblasti čtenářství a analyzovat tak, jaký vztah měly děti ke čtení před zahájením docházky do čtenářského klubu a jaký vztah ke čtení mají v současné době, po určité době jeho navštěvování na ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ

a MŠ Záhoří. Ukázalo se, že více jak polovina dětí četla ráda, již před docházením do čtenářského klubu, avšak nyní po určité době docházky do čtenářského klubu čtou rády již všechny děti. Průzkum dále ukázal, že skoro polovina dětí nepřečetla před navštěvováním čtenářského klubu žádnou knihu a v současné době přečte již téměř polovina dětí 1 knihu za měsíc. Dále se ukázalo, že takřka všechny děti si ve svém volném čase čtou i jinde než jen ve čtenářském klubu, a to především několikrát týdně. Zjistila jsem také, že děti si nejraději čtou ve čtenářském klubu nebo doma. Z výzkumného šetření také vyplývá, že polovinu dětí ve čtení ovlivňuje čtenářský klub. Ukázalo se i to, že nejvíce dětí chodí do školní knihovny, a to více jak polovina. Z výzkumu dále vyplynulo, že většina klubových dětí si půjčuje knihy z klubové knihovny. Z průzkumu také vyplývá, že dívky nejraději čtou romantické příběhy a chlapci čtou nejraději sci-fi, dobrodružné knihy a fantasy. Dále se ukázalo, že nejčastěji dětem dává nebo půjčuje knížky ke čtení vedoucí ve čtenářském klubu. Výzkum ukázal i to, že děti si nejčastěji vybírají knihy podle obálky. Ukázalo se také, že většině dětí knížky doporučuje někdo ze čtenářského klubu. Z výzkumu dále vyplývá, že děti nejčastěji tráví volný čas hraním s kamarády doma nebo venku. Z průzkumu také vyplynulo, že dětem více vyhovuje tiché čtení než hlasité.

Na základě těchto výsledků a zpracování celé diplomové práce se domnívám, že cíl mé práce byl naplněn jak v teoretické části, kde jsem popsala vše, co jsem si předsevzala, tak v praktické části, kde jsem vyzkoumala vše, co jsem potřebovala.

Vzhledem k tomu, že výzkumy ukazují, jak velký pozitivní vliv mají čtenářské kluby na dětské čtenářství bylo by dobré, kdyby tyto kluby zakládalo čím dál tím více škol. Myslím si, že by bylo vhodné, kdyby každá škola měla svůj čtenářský klub, kam by mohly chodit děti ze čtenářsky nepodnětného rodinného prostředí a tím se i zvyšovala čtenářská gramotnost České republiky.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

BLAŽEK, R., PŘÍHODOVÁ, S. *Mezinárodní šetření PISA 2015: národní zpráva: přírodovědná gramotnost*. Praha: Česká školní inspekce, 2016. ISBN 978-80-88087-08-3.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.

Čtenářství, jeho význam a podpora: výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo : přednášky z odborného semináře pořádaného Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR a Goethe Institutem Praha dne 19. listopadu 2007 v Goethe Institutu v Praze = Lesen, seine Bedeutung und Förderung : Forschung, Theorie und Praxis in der Tschechischen Republik und in der Bundesrepublik Deutschland : Vorträge aus dem Fortbildungstag, veranstaltet durch das Goethe-Institut Prag und den Fachverband Bibliothek und Information der Tschechischen Republik am 19. November 2007 im Goethe-Institut Prag. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2008. Aktuality SKIP. ISBN isbn80-85851-18-0.

GEJGUŠOVÁ, I. *Mimočítanková četba a cíle literární výchovy na základní škole: podíl doporučené četby na dětském čtenářství = Non-mandatory reading and goals of literary education at elementary schools : proportion of recommended reading within the children's actual reading*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-013-1.

HELUS, Z. *Osobnost a její vývoj*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-396-2.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5

HOMOLOVÁ, K. *Dětský a dospívající čtenář*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2013. ISBN 978-80-7248-952-7.

HOMOLOVÁ, K. *Pedagogicko-didaktické a psychosociální aspekty pubescentního čtenářství*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-641-3.

HOMOLOVÁ, K. *Uživatelská propedeutika*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, Ústav bohemistiky a knihovnictví, 2010. ISBN 978-80-7248-625-0.

CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982.

JANOTOVÁ Z., TAUBEROVÁ D., POTUŽNÍKOVÁ E. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016: Národní zpráva*. Praha: Česká školní inspekce, 2017. ISBN 978-80-88087-14-4.

JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. *Média a společnost*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

KOSTEČKA, J. *Do světa literatury jinak: (úvod do čtenářství a studia literatury): učebnice teorie literatury pro 1. - 4. ročník středních škol*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85937-01-8.

LEDERBUCHOVÁ, L. *Dítě a kniha: o čtenářství jedenáctiletých*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86898-01-6.

LEPILOVÁ, K. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

PALEČKOVÁ, J., TOMÁŠEK V., BASL J. *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009. Umíme ještě číst?*. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010. ISBN 978-80-211-0608-6.

POLÁKOVÁ, I., BĚLINOVÁ E., INGROVÁ A. *S knihou po škole: školní čtenářské kluby*. Praha: Nová škola, 2014. ISBN 978-80-905807-0-1.

PRÁZOVÁ, I., HOMOLOVÁ, K., LANDOVÁ, H., RICHTER, V. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.

SMETÁČEK, V. *Vybrané kapitoly z psychologie čtení a čtenáře*. Praha: Krajský pedagogický ústav, 1973.

Současnost literatury pro děti a mládež: Liberec 25.- 26. března 2009. 1. vyd. Liberec: Bor, 2009. ISBN 978-80-86807-79-9.

TOMAN, J. *Dětské čtenářství a literární výchova*. Brno: CERM, 1999. ITEM. ISBN 80-7204-111-8.

TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992.

TRÁVNÍČEK, J. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize* : (2007). Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.

TRÁVNÍČEK, J. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Brno: Host ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky, 2011. ISBN 978-80-7294-515-3.

TRNKA, B. *Děti, mládež a knihovny v Jihočeském kraji: sborník o práci s knihou mezi dětmi a mládeží v knihovnách Jihočeském kraji*. České Budějovice: Krajská knihovna, 1973.

WILDOVÁ, R., ed. *Čtením ke vzdělání: texty z konference Čtením ke vzdělání, pořádané občanským sdružením Centrum Čítárna, Společností pro podporu a rozvoj čtenářství (CzechRA), Katedrou primární pedagogiky a Katedrou české literatury UK PedF v Praze dne 28.11.2003*. Praha: Svoboda Servis, 2004. Pro studia. ISBN 80-86320-36-7.

Elektronické zdroje:

Celé Česko čte dětem. *O nás*. [online]. © 2014 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/7/o-nas/>

Celé Česko čte dětem. *Svět plný fantazie*. [online]. © 2005-2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.fiftyfifty.cz/Svet-plny-fantazie-Cele-Cesko-cte-detem-9309850.php>

Čtenářské kluby. *Kluby*. [online]. © 2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://new.ctenarskekluby.cz/kluby>

Čtenářské kluby. *Naše mise*. [online]. © 2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/nase-mise>

Čtení pomáhá. *Knihy*. [online]. © 2015 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/cs/Knihy>

Čtení pomáhá. *O projektu*. [online]. © 2015 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/cs/O-projektu>

GABAL, I., VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti?: Analýza výsledků sociologického výzkumu*. [online]. 2003 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=171&idr=1&idci=1>

Klubko. *Kde končí svět*. [online]. © 2012 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://klubkokv.cz/projekty/kde-konci-svet/>

Listování. *Co je to listování?* [online]. © 2005 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/clanky-listovani/co-je-to-listovani.html>.

Listování. *Listování pro školy*. [online]. © 2005 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/listovani-pro-skoly/obecne-informace.html>.

Listování. *Repertoár*. [online]. © 2005 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/repertoar.html>

Noc s Andersenem. *O projektu* [online]. © 2010 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

PĚRŠALOVÁ, L. *Působení scénického čtení na čtenářství a prolínání literatury a divadla. Zaměřeno na projekt Listování* [online]. 2011 [cit. 2018-02-02]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/263058/ff_b/.

Podzimní knižní veletrh Havlíčkův Brod. *O projektu*. [online]. © 2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://veletrh.hejkal.cz/about/>

PRÁZOVÁ, I. *Dětské čtení: Aktuální výzkumy dětského čtenářství*. Ikaros [online]. 2014, ročník 18, číslo 3 [cit. 2018-02-10]. urn:nbn:cz:ik-14207. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/node/14207>

Rosteme s knihou. *O projektu*. [online]. © 2007-2015 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.rostemesknihou.cz/cz/rosteme-s-knihou/o-projektu/>

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. *Březen měsíc čtenářů*. [online]. © 2010-2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. *Co je skip*. [online]. © 2010-2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/co-je-skip>

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. *Maraton čtení*. [online]. © 2010-2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/maraton-cteni/maraton-cteni>

Svět knihy. *Knížní akce*. [online]. © 2007 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.svetknihy.cz/cz/menu/knizni-akce-v-cr/>

Tisková zpráva: České děti a mládež jako čtenáři v roce 2017. [online]. Národní knihovna České republiky, 17.1.2018. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1>

Veletrh dětské knihy v Liberci. *Aktuálně*. [online]. © 2017 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.veletrhdetskeknihy.cz/aktualne-novinky/>

Výzkumná zpráva: Evaluační šetření projektu Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. [online]. Nová škola, o. p. s. [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: <http://new.ctenarskekluby.cz/kdo-jsme/o-projektu>

WILDOVÁ, R. *Rozvoj čtení a čtenářství v ČR a Společnost CzechRA*. In: *KritickéMyslení.cz* [online]. Praha, 2001 [cit. 2018-02-11]. Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty7_czechra.

Základní škola a Mateřská škola Záhoří. *Školní čtenářské kluby*. [online]. © 2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <http://zszahori.cz/zakladni-skola/skolni-ctenarske-kluby>

Základní škola Josefa Kajetána Tyla. *Čtenářské kluby na Tylovce*. [online]. © 2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <https://www.zstylova.cz/ctenarske-kluby-na-tylovce/>

Základní škola Tomáše Šobra a Mateřská škola Písek. *Školní čtenářské kluby*. [online]. © 2015-2018 [cit. 2018-02-19]. Dostupné z: <https://www.zstsobra.cz/skola/skolni-ctenarske-kluby>

Přílohy

Dotazník

Ahoj,

jmenuji se Michaela Bečvářová a v současné době studuji 2. ročník magisterského studia Pedagogiky volného času na Teologické fakultě v Českých Budějovicích. Prosím o vyplnění dotazníku, který poslouží pro vypracování mé diplomové práce. Cílem práce je zjistit, jaký vztah měly děti ke čtení před zahájením docházky do čtenářského klubu a jaký vztah ke čtení mají po určité době docházky do čtenářského klubu. Předem Ti děkuji za odpovědi. Tvoje odpovědi budou anonymní. Zakroužkuj vždy jen 1 odpověď.

Školní klub:

Datum:.....

Anketní otázky pro žáky, kteří navštěvují čtenářský klub

1. Kolik je Ti let?

2. Jak dlouho docházíš do čtenářského klubu?

3. Jaký vztah jsi měl(a) ke čtení, než jsi začal(a) navštěvovat školní klub?
 - a) četl(a) jsem rád(a) a často
 - b) četl(a) jsem rád(a), ale jen občas
 - c) četl(a) jsem nerad(a)
 - d) nečetl(a) jsem

4. Jaký vztah ke čtení máš v současné době?
 - a) čtu rád(a) a často
 - b) čtu rád(a), ale jen občas
 - c) čtu nerad(a)
 - d) nečtu

5. Kolik knih za měsíc jsi přečetl/a před navštěvováním čtenářského klubu?
a) žádnou
b) 1 knihu
c) 2 knihy
d) 3 knihy a více
6. Kolik knih za měsíc přečteš v současné době?
a) žádnou
b) 1 knihu
c) 2 knihy
d) 3 knihy a více
7. Čteš ve svém volném čase i jinde, než ve čtenářském klubu?
a) ano
b) ne
8. Jak často čteš mimo čtenářský klub?
a) denně
b) několikrát týdně
c) jednou týdně
d) jednou za 14 dní
e) jednou za měsíc
f) méně často
g) vůbec nečtu
9. Kde si čteš nejraději?
a) někde sám/sama
b) ve třídě při vyučování
c) ve čtenářském klubu
d) v knihovně
e) doma
f) v dopravním prostředku
g) někde jinde
h) nečtu
10. Kdo Tě ovlivňuje, abys četl?
a) rodiče
b) škola
c) kamarádi
d) čtenářský klub
e) někdo jiný, kdo?.....

11. Chodíš do veřejné knihovny nebo do školní knihovny?
a) chodím do veřejné knihovny
b) chodím do školní knihovny
c) chodím do veřejné knihovny i do školní knihovny
d) nechodím do žádné knihovny
12. Půjčuješ si knihy z klubové knihovny?
a) téměř vždy
b) občas ano
c) ještě jsem si žádnou nepůjčil/a
13. Jaké knihy čteš nejraději?
a) dobrodružné knihy
b) komiksy
c) fantasy příběhy
d) příběhy o dětech a mládeži
e) sci-fi
f) romantické příběhy
g) pohádky a pověsti
h) zábavné, humoristické příběhy
ch) knihy o technice
i) horory
j) historické a životopisné knihy
k) knihy o přírodě a zvířatech
l) naučná literatura, encyklopedie
m) poezie, básničky
n) cestopisy
o) detektivky
14. Kdo Ti dává nebo půjčuje knížky ke čtení?
a) někdo doma
b) spolužáci nebo kamarádi
c) paní učitelka ve škole
d) vedoucí ve čtenářském klubu
e) paní knihovnice v knihovně
f) nikdo
15. Podle čeho si vybíráš knihy?
a) podle názvu
b) na doporučení kamaráda
c) na doporučení někoho ze čtenářského klubu
d) podle obálky
e) podle autora
f) podle ilustrací
g) na doporučení učitele/učitelky

16. Kdo Ti doporučuje knížky ke čtení?
- a) kamarád
 - b) sourozenec
 - c) paní učitelka
 - d) rodiče nebo jiný dospělý doma
 - e) někdo ze čtenářského klubu
 - f) nikdo
17. Jak nejraději tráviš volný čas?
- a) sledování televize, DVD
 - b) surfování po internetu
 - c) hraní počítačových her
 - d) Facebook
 - e) hraní her na mobilním telefonu, tabletu
 - f) hraní s kamarády doma nebo venku
 - g) čtení knih
 - h) čtení časopisů nebo novin
 - ch) sport
18. Pro porozumění Ti více vyhovuje hlasité nebo tiché čtení?
- a) hlasité
 - b) tiché
 - c) je mi to jedno

KONEC DOTAZOVÁNÍ

19. Pohlaví respondenta: dívka / chlapec

Abstrakt

BEČVÁŘOVÁ, M. *Čtenářství ve volném čase*. České Budějovice. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. Michal Kaplánek, Th. D.

Klíčová slova: čtenářství, volný čas, čtenářské kluby, podpora čtenářství, pubescentní čtenářství, knihovna

Diplomová práce se zabývá čtenářstvím ve volném čase a je koncipována do dvou částí. Teoretická část pojednává o čtenářství, volném čase, pubescentním čtenářství, vlivech působících na dětské čtenářství a o podpoře čtenářství ve volném čase. Dále se zabývá čtenářskými kluby a provedenými výzkumy v oblasti čtenářství.

Praktická část představuje výzkum ve čtenářských klubech na ZŠ a MŠ T. Šobra v Písku, na ZŠ a MŠ J. K. Tyla v Písku a na ZŠ a MŠ Záhoří, jehož cílem je zjistit jaký vztah měly děti ke čtení před zahájením docházky do čtenářského klubu a jaký vztah ke čtení mají v současné době po určité době jeho navštěvování.

Abstract

Reading in leisure time

Key words: reading, leisure time, reading clubs, reading support, puberty reading, library

The diploma thesis deals with free-time reading and is conceived in two parts. The theoretical part deals with reading, leisure time, pubescent readership, influences on children's readership, and support for leisure reading. It also deals with readers' clubs and research in the field of reading.

The practical part consists of research in the readers' clubs at elementary schools and kindergartens in T. Šobra in Písek, J.K. Tyl and Záhoví in order to discover what kind of relationship children had to reading prior to attending the reading club and what reading relationship they have after a certain period of time of visiting such a club.